

TAKOVÁ LÁSKA

PRVNÍ LIDĚ MATYSOVÉ – JANĚ DITĚTOVÉ

REALISTICKÉ DIVADLO ZDEŇKA NEJEDLÉHO
V PRAZE

PAVEL KOHOUT

TAKOVÁ LÁSKA

REŽISÉR RUDOLF VEDRAL
VÝTVARNÍK JIŘÍ DVOŘÁK

PÁN V TALÁRU
LÍDA MATYSOVÁ

PETR PETRUS
LÍDA PETRUSOVÁ
MILAN STIBOR
STIBOROVA MATKA

TOŠEK
MAJKA
KRÁL
VRCHNÍ

VALTR TAUB
JANA DÍTĚTOVÁ
laureátka státní ceny
FRANTIŠEK HORÁK
VĚRA KUBÁNKOVÁ
JOSEF VINKLÁŘ
MARIE MAREŠOVÁ
VLADIMÍR HUBER
EMA SKÁLOVÁ
LADISLAV KAZDA
FRANTIŠEK DOUBRAVA

INSPICIENT FRANTIŠEK SMETANA
NAPOVÍDÁ JOSEFA HUBEROVÁ

Po prvé 13. října 1957

„TAKOVÁ LÁSKA“

je připsána všem, kteří si dnes a denně osobují právo pořádat divadlo z cizích osudů, aniž současně cítí povinnost pochopit je z tiskiny tak, jako dovedou chápat svoje. Kteří se při dovršených tragédiích otfesou, aby na ně zítra šťastně zapomněl a pozítří začali připravovat nové.

„Taková láska“ je pochopitelně připsána i těm, kdo dovolí, aby pokřik diváků přehlušil hlas vlastního svědomí a srdce. Není pochyb, že se tragickými postavami denních dramát stávají ze své viny.

Domníváte-li se nepatřit k těm i oněm, urazí-li příběh vás (a tím přirozeně celou naši skutečnost, což mnozí rádi ztotožňují) — račte si hodit kamenem! Co se už netřpí v divadle, je dosud dovoleno v životě.

PK

PRVNÍ ODDĚLENÍ

Nemyslete, že lidé chodí do divadla jen za zábavou. Vede je tam i přirozená touha nahlédnout do nitra jiných lidí a soudit jejich nejtajnější myšlenky. Vyjděme jim tentokrát vstříc; nepředstírejme hru, upustme od zbytečných zvyklostí a podrobností, jakými jsou dramatická stavba či dekorace. Pokusme se jim na očích obnažit a konfrontovat několik osudů, obračejíce se při tom na ně a dovoldvající se jejich zkušeností i citů tak zasvěceně a útočně — až konečně pochopí, že jsou mlčení sami. Měřítkem úspěchu bude, čím méně zatleskají, čím více se urazí.

Proto je uvitá hned z počátku otevřená opona a prázdná scéna, toliko s tmavou, ponurou lavicí, obrácenou opěradlem k divákům. Před začátkem hry postupně usedne do lavice čtvero postav; sedí nezřetelně, ale zřetelně zhroucené do svých myšlenek. Úderem hodiny zhasne světlo, rozzáří se scéna, v lavici povstanou dva mladí muži a dvě mladé ženy. Ze sálu vejde pán v taláru. Všichni usednou. Pán v taláru rozevře fascikl spisů. Chvilku se v něm soustředěně probírá, pak pohlédne na čtyři hlavy, obrácené nehnutě dozadu k horizontu.

1.

PÁN V TALÁRU: Můžete kouřit!

(Nikdo z nich se nepohne. On se opět ponořil do spisů a po chvíli opakuje.)

Můžete kouřit...

(Vysoký chlapec — Petrus — a starší z dívek — Petrusová — si nervózně zapálí, aniž otočili hlavu.)

Ne tak... Zahajuju průvodní řízení v případě Matysová a spol. Veřejná obžaloba vám klade za vinu úhrn protispolečenských činů; jejichž důsledkem je nervové zhroucení na straně jedné, trvalý rozvrat manželský na straně druhé a na straně třetí — dokonané zabití, vedle dalších škod, které nemohly být vyčísleny. Obžalovaná Matysová L... L — to je Ludmila?

LÍDA: Lída...

PÁN V TALÁRU: Obžalovaná Lído Matysová, studující práv, narozená 1934, cítíte se vinna ve smyslu obžaloby?

LÍDA: Ano...

PÁN V TALÁRU: Obžalovaný Petře Petrusi, asistente katedry rodinného práva, narozený 1929, cítíte se vinen?

PETR: Já... já nevím...

PÁN V TALÁRU: No něco si o tom musíte myslet, ne?

PETR: Ano... ne!

PÁN V TALÁRU: Obžalovaná Lído Petrusová, praktická lékařko, narozená 1926, cítíte se...

PETRUSOVÁ: Ne!

PÁN V TALÁRU: A vy, obžalovaný Milane Stibore, narozený 1932, konstruktéře, vy se...

ŽENSKÝ VÝKŘIK V SÁLE: Ne!

PÁN V TALÁRU (*křavě se tam podívá*): Vy se cítíte vinen?

STIBOR: Ano...

VÝKŘIK: Ne! Ne!

PÁN V TALÁRU: Zapomněl jsem upozornit na zcela samozřejmou věc: projevy at souhlasu či nesouhlasu,...

VÝKŘIK: Já jsem jeho matka!

STIBOR (*vstane v lavici, otočí se k sálu, zaprosí zoufale*): Mami...

MATKA (*ještě v sále*): Jste člověk! Nechtějte po matce, aby seděla jako kamenná socha, když ví! Když ví! Ne on — já vím, co se vlastně stalo, já věděla, že se to stane, protože já jsem matka, pane, i vaše matka věděla o vás víc než vy sám!

Nemluví pravdu, protože má příliš dobré srdce, a chcete-li pravdu slyšet, neberte mi slovo, protože kdybyste je vzal matce, tak už nikdy žádná pravda na světě vůbec nebude!

PÁN V TALÁRU (*rozmyšlí, pak kývne na Stibora, aby se posadil a jde na rampu*): Pojdte sem, paní. Někde začít musíme.

2.

(Zatím co jí pomáhá na scénu, zadní prostor se ponoří do šera. Stiborová už svého syna nespátřl a ztratí náhle jistotu.)

PÁN V TALÁRU: Ničím se nedejte vyrušovat a vzpomeňte si, prosím, na všechny důležité podrobnosti, jsou totiž detaily, které v toku událostí mnohonásobně přerůstají svůj význam.

MATKA: Nebojte se, nezapomenu na nic. Jak bych mohla! Vám se zdá, že mluvím, chodím, jste jistě přesvědčen, že jím a spím, ale to všechno je pouhá setrvačnost. Můj život se docela zastavil u těch věcí, které byly. Vidím je v přesném pořadí a ve všech jednotlivostech znovu a znovu a je to tím horší, že mohu změnit tak málo, jako když jdu do divadla na známou tragédii.

PÁN V TALÁRU: Promiňte, ale šlo mi především o fakta, i když ani vaše city...

MATKA: Promiňte... studovala jsem kdysi literaturu a když zemřel muž, žila jsem jenom Milanem a knihami. I Milan mi vytýkal, že mám sklon... nu, že někdy myslím příliš složitě. Budu se snažit, abych... i když právě teď, pochopte...

PÁN V TALÁRU: Chápu. Kdybychom nechápali své zvláštnosti, skládala by se města z opevněných bytů. Jak to všechno začalo?

MATKA: Vidíte, řkala jsem, že vím všechno. Ale právě tohle... Musíte si představit, že jsme žili s Milanem dvacet let sami dva. Věděl, že jsem se kvůli němu nevdala, aby nikdo cizí nerušil jeho život. Důchod byl... učitelský důchod! Dávala

jsem hodiny, lítala po městě, a věřte... ale vám jde o něco jiného...

PÁN V TALÁRU: Tohle je důležité.

MATKA: Věřte, že mne literatura živila někdy i fyzicky, protože jíst musel především chlapec. On věděl i to. Věděl, za co vystudoval a musím vám říct — stokrát mi všechno vynahrátil. Nikdy, nikdy mezi námi nebylo tajemství. Až... 23. července jsem šla domů, pěšky, beze spěchu, protože Milan už od jara zůstával v kanceláři i večer. Říkal!... Pak se rozpršelo — a byla tam čekárna... na neštěstí...

(Na horizontu projekce: večerní ulice, dlouhá, do ztracena. Prš. Stiborová se postavila do stínu pod ochrannou stříšku. Pán v taláru se obrátil a splynul s černým závošem. Vytrvale pleská teplý líják. K čekárně doběhnou Lída Matysová a Milan Stibor. Oddechují, střásají vodu.)

STIBOR: Jak je?

LÍDA: Dobře...

STIBOR: Je chladno, vezmi si můj kabát!

LÍDA: Ne, ne, zamokřím ti ho.

(Ale už jí ho dal přes ramena. Lída si jej přitáhne a mlčí.)

STIBOR: Lído, jakou to má cenu?

LÍDA: Co...

STIBOR: Zakouřená kavárna a mokrá ulice. Z bláta do louže.

A co budeme dělat v zimě?

LÍDA: Stavět sněhuláky...

STIBOR: Lído! Já už nemohu!

LÍDA: Nemůžeš? Co?

STIBOR: Držet tě za ruku, hladit vlasy, lbat... já nejsem sextán, já... ježíš, já o tomhle neumím mluvit! Lído, nejsem ze dřeva. Toužím po tobě, rozumíš... a... teď tě odveze tramvaj... a...

LÍDA: Tak pojed' se mnou.

STIBOR: A rozloučíme se před kolejí a bude stejně.

LÍDA: A co mám dělat? Co máme dělat?

STIBOR: Vezmi si mne!

LÍDA: Už zase...

STIBOR: Vezmi si mě.

LÍDA: Milane! Řekla jsem ti včera, předevcířem: co sis vymyslel? Známe se tři měsíce.

STIBOR: Můj kamarád chodil s děvčetem deset let — a za tři měsíce se rozvedli. Proč to nezkusit naopak?

LÍDA: To je nesmysl! Neznáš mě vůbec...

STIBOR: Anebo spíš ty mě nemáš ráda. — Nemáš!

LÍDA (*v náhlém pohnutí mu pohladí vlasy*): ...copak to nevíš?

STIBOR: Tak proč? Dva roky v koleji, nikoho tady, a potom někam na okres a zase sama, měj rozum!

LÍDA: Hoře z rozumu?

STIBOR (*naléhavě*): Řekla jsi, že mě máš ráda! Máš mě přece ráda!

LÍDA: Nezlób se!

STIBOR: A já tebe strašně. Když jsme spolu, počítám, za jak dlouho budeš muset pryč. A jen odejdeš, hned si myslím, že se nevrátíš, že tě to třeba přejde. Tohle je trápení a ne život! Mně už ani práce nejde, včera jsem zkazil... Musíš si mě vzít!

(Lída se mimoděk usměje; dojímd ji ta naléhavost; on to cítí a pokračuje ještě zapáleněji.)

- Když se dva zamilují, musí být co nejvíc spolu, aby láska mohla slít a zrát...

(Zdaleka se blíží drnění tramvaje.)

LÍDA: Co tomu řekne maminka?

(Jaká je to pro něho překážka — teď!)

STIBOR: Co je jí do toho?

LÍDA: Děláš pokroky. Nakonec ještě přestaneš mluvit tak květnatě...

STIBOR: Když si mě vezmeš, jsem ochoten říkat jen holé věty — anebo vůbec mlčet. Lído...

LÍDA: Tramvaj mi jede...

STIBOR: Pojedu s tebou!

LÍDA: Ne, ne! Musíš mi dát... musím si to všechno... trochu srovnat...

(Vrdtí mu kabát, ale on jej nenavléká, jde s ní v dešti, hledí na ni.)

STIBOR: Lído...

LÍDA *(náhle ho políbí)*: Nenastydni se mi...

(Je pryč. Tramvaj se rozjíždí, Milan zamává, pak se obrátí a stojí tvář v tvář své matce. Zakoktá.)

STIBOR: Mami... já jsem...

MATKA: Co je mi do toho!

3.

(Horizont zhasl, tma pohltila stanici, dělá i matku. Rozpačitý Stibor si obléká sako. Objevil se pán v taláru a zamýšleně pokyvuje hlavou.)

PÁN V TALÁRU: To nebylo zrovna taktní.

STIBOR: Nemohl jsem vědět, jak by mě napadlo, že náhodou...

PÁN V TALÁRU: Mluvím o faktu, nezáleží na tom, že to slyšela, ale že jste to vůbec vyslovil. Předpokládal jsem u vás jiný vztah k matce, beru-li v úvahu, s jakými obtížemi...

STIBOR: Prosim vás! Já vím, kdo je moje matka! Kdybych byl básník... já nejsem, ale i básničky jsem pro ni psal. Ale...

PÁN V TALÁRU: Ale?

STIBOR: Jsou věci, ve kterých si prostě nerozumíme. Miloval jste někdy?

PÁN V TALÁRU: Promiňte, otázky kladu já.

STIBOR: Dobře, ale uznejte! Já, já si přece musím vybrat, vedle koho budu žít, sedat u stolu, mít radost, trápit se...

(Vyjde matka.)

MATKA: Nikdy jsem mu v tomhle nepředpisovala!

STIBOR: Nepředpisovala mi, ale...

PÁN V TALÁRU: Vy máte velmi rád slovo „ale“.

STIBOR: Ale...

(Žoufale mávne rukou a odejde.)

MATKA: Velmi lituji, že jsem vám vyprávěla o jeho mládí. Myslíte si možná, že patřím k matkám, které rozšiřují své právo na syna i do oblastí, kde musí být sám svůj. Nemáte pravdu. Já první jsem mu zpívala písně, které probouzejí milostný cit. Já mu přece dala do ruky Březinu, Puškina, Whitmana. Musela jsem tedy počítat s tím, že jednoho dne pocítí touhu najít svůj vlastní verš, tím myslím lásku, pozemskou lásku.

PÁN V TALÁRU: To je velmi, chm, citlivě řečeno. A počítala jste i s tím, že se ožení?

MATKA *(vzdychne, ale pak odpoví):* Přiznám se — má představa byla přece jen sobečtější... Myslela jsem — v jeho zájmu ovšem — že při své vnímavosti bude... déle hledat...

PÁN V TALÁRU: A déle zůstane vám.

MATKA: A déle... ano. Ale ujišťuji vás, když přišla Lída, neřekla jsem mu ani slovo.

PÁN V TALÁRU: Přesto, že vás jeho věta zranila.

MATKA: Zranila — a přesto. Nedala jsem Lídě znát ani to nejmenší, i když jsem měla... nebudu zapírat: měla jsem pochybnosti. A právem, protože se přece ukázalo...

PÁN V TALÁRU: Snad abychom nepředbíhali.

MATKA: Ano. Ale dokázala jsem dokonce — promluvit si s ní před svatbou velmi soukromě, jako se svou... dcerou. Milan nebyl doma, pozvala jsem ji na čaj. Lído, říkám jí, doufám, že se tu cítíte jako doma...

(Na horizontu projekce: ztlona, obraz na zdi. Lída sedí u stolu, Stiborová usedá proti ní. A celý rozhovor plyne v důvěrném, přátelském tónu.)

LÍDA: Ano.

MATKA: Řekla jsem Milanovi — bude-li chtít, mohu se časem odstěhovat.

LÍDA: Určitě na to nepřistoupí!

MATKA: Přistoupí! Dvě ženské pod jednou střechou — to nikdy nedělalo dobrotu. (*Směje se.*) A vy jste tu teď důležitější.

LÍDA: To neříkejte!

MATKA: Je to lepší, Liduško. Já ho věčně rozmazlovala, nejvyšší čas, že mě vystřídáte. Máte ho ráda stejně jako já, vidíte?

LÍDA: Můžete být bez starosti. (*Upustí talířek, který se rozbije. Honem sbírá střepy a Stiborová jí pomáhá.*)

Nezlobte se...

MATKA: Proč? (*Směje se.*) Vždyt je to už vaše. Střepy znamenají štěstí, děvenko, a já vám ho přeju vrchovatě!

LÍDA (*dojatě*): Děkuju vám...

4.

(Horizont zhasl, zmizely věci i ženy. Vejde Milan Stibor v černém oděvu, s kyticí v ruce. Je rozčilený, hledí na hochinky. Odpovídá bezmyšlenkovitě.)

PÁN V TALÁRU: To s ní maminka hezky promluvila.

STIBOR: Hezky.

PÁN V TALÁRU: Co Lída říkala?

STIBOR: Nic. Sešly se tajně — a Lída drží slovo.

PÁN V TALÁRU: Maminka ne? — Spěcháte někam. Jdete na pohřeb?

STIBOR: Mám svatbu.

PÁN V TALÁRU: Promiňte — ale z vašeho výrazu se to opravdu nedalo usoudit.

STIBOR: Nevím, co je s Lídou!

PÁN V TALÁRU: Jak co je s Lídou?

STIBOR: Měla přijet s kolegyní k nám. Když nejely, poslal jsem taxi do koleje, ale nebyly tam. A nejsou ani tady!

(Na horizontu projekce: roh čekárny před svatební stůl. Tiše zní Dvořákův sbor „Květiny bílé po cestě...“ Z reproduktoru řekne tlumený hlas.)

HLÁS: Proším svatbu pana Stibora se slečnou Matyzovou.

(Vyjde rozčilená matka.)

STIBOR: Nic?

MATKA: Nic?

STIBOR: Co se jí mohlo stát?

MATKA: To nevím, ale doufám, že něco vážného.

STIBOR: Mami!

MATKA: Milane, ty to nevidíš, ale už jsme tu pro smích. Úředník se ptal, jestli já jsem nevěsta! Jediná ženská!

STIBOR: Snad si šla něco... Majko!

(Ulehčentm téměř vykřikne. Přišla vysoká, krátce ostříhaná dívka Lídina věku.)

Její kolegyně — má matka. Co je s vámi, kde je Lída, honem!

MAJKA: Lída tu není?

STIBOR: Lída tu není?... Kam šla nebo kdy šla...?

MAJKA: Nebyla od včerejška doma, myslela jsem, že spí u vás...

STIBOR: Já tomu nerozumím...

MATKA: Já, myslím, začínám...

HLÁS: Proším svatbu pana Stibora se slečnou Matyzovou.

STIBOR *(náhle se rozhodne):* Jdu na policii!

(Je pryč. A matka pospíchá dozadu.)

MATKA: Proším vás, nám se stala vážná věc...

5.

(Projekce zhasne. Hudba zmlkne. Na scéně stojí jen ohromená Majka. Když k ní přistoupí pán v taláru, chce odejít. Zdrží se sice, ale odpovídá nedůvěřivě, bez ochoty, zabrána do vlastních myšlenek.)

PÁN V TALÁRU: Slečna Hrabětová?

MAJKA: Co si přejete?

PÁN V TALÁRU: Totěž co vy. Vědět, proč nepřišla.

MAJKA: Nemám tušení. Patrně nemohla.

PÁN V TALÁRU: Byla v poslední době normální?

MAJKA: Byla normálně zádušná.

PÁN V TALÁRU: Chystala se na svatbu?

MAJKA: Pochopitelně.

PÁN V TALÁRU: S Milanem se nepohádala?

MAJKA: Proč by se měla hádat? Je to přece výborný člověk.

PÁN V TALÁRU: No dobře, ale pochopte: co tomu řeknou lidi?

MAJKA: Poslyšte! Ad jedna: nejsem informační kancelář. Ad dvě: račte si uvědomit, že se změnil svět. Jestli má vážný důvod, nebude se ohlížet na konvenci! Se skandalisty si už poradíme! (*Pobouřeně odejde.*)

PÁN V TALÁRU: Myslím, že nám to budete muset vysvětlit sama, Lído Matysová.

(Na horizontu projekce: kolejní okno s výhledem na město. V šeru z poloviny rozestlaný dvougauč. Lída Matysová — v sukni a blůze — se čepce před malým zrcadlem. Její kabát je pověšena přes opěradlo židle, pod níž stojí boty. Svítá.)

PÁN V TALÁRU: Kde jste a co tu děláte?

LÍDA (*zarazí se na vteřinu — pak však řekne vzdorně*): Jsem tady a češu se.

PÁN V TALÁRU: Ve vaší situaci, Matysová, mluvil bych klidněji...

(Gauč zapraská a probuzený Petr Petrus se posadí, prožžraje nevidoucí oči. Pán v taláru je překvapen a dotčen.)

Kdo je tento muž?

LÍDA: Psst!

(A už si ho nevsledá; rychle se snaží obout boty a obléci kabátek, aby odešla dřív, než se Petrus vzpamatuje. Ale nestačila.)

PETR: Lído!!

LÍDA: Dobré ráno...

PETR: Lído, mně se zdál hrozný sen... Mně se zdálo, že se mi to všechno zdálo!

LÍDA (*pomalou dojde k němu, sedne si na gauč, vezme jeho ruku*): Já jsem u tebe...

PETR (*stiskne tu ruku a dívá se ke stropu*): Zas cizí pokoj, to už je náš osud... Takhle jsme se probudili tenkrát... to už ani nepamatuješ, to bylo pět let... v březnu...

LÍDA (*aniž zvedla hlavu*): Devatenáctého února...

PETR (*dojatě*): Ty si to pamatuješ? A pak jsi mi napsala ten dopis.

LÍDA: „Vymazat jeden druhého ze života“.

PETR: To si zas pamatuju já. Proč jsi ho psala?!

LÍDA: Myslela jsem, že to bude lepší...

PETR: Vždyt ještě na nádraží jsi mluvila tak — normálně, smála ses... ani loučit ses nechtěla!

LÍDA: Nenávidím loučení!

PETR: A stejně, když ten vlak odjel, šel jsem pro nic za nic po trati až za nádraží... představ si — div jsem tam nepolíbil kolej!

LÍDA: Ale ty jsi mě přece neměl tak rád jako já tebe!

PETR: Co sis to vymyslela! Každá maličkost mi tě připomínala, chodil jsem aspoň pohladit zábradlí, na které jsi jednou položila ruku...

LÍDA: Já neměla ani to zábradlí...

PETR: A přesto jsi napsala „vymazat ze života“!

LÍDA: Myslela jsem...

PETR: A co jsem si měl já myslet! Co jsem měl dělat!...

(Náhle novým tónem, ve kterém zazní smutek a rozčilení.)

Bože, Lído, proč my jsme se rozcházel, když po čtyřech letech stačilo jediné letmé setkání, aby...

LÍDA (*se rozhodne*): Neřekla jsem ti jednu vážnou věc.

PETR: Neřekl jsem ti jich víc, protože jsi mě nepustila k slovu. Lidečko... já ti musím říct...

LÍDA: Měla jsem se dneska vdávat...

PETR: Co ses měla...?

LÍDA: Právě v těchto minutách se nekoná moje svatba.

(Petrus se užasle posadí. Chtěl by jí položit sto otázek naráz, ale náhle ho zachvítí pocit vtlézné hrlosti.)

PETR: Lituješ?...

LÍDA: Petře! (*A obejmě ho jako trosččník spásný úloemek stěžně.*)

6.

(*Projekce zhasne. Pán v taláru netrpělivě čeká, až k němu Lída Matysová dojde.*)

PÁN V TALÁRU: Velice čekám na vaše vysvětlení.

LÍDA: Nemám co vysvětlovat. Petr byl moje první a jediná láska: ale bylo mi sotva osmnáct a on už končil fakultu, měl svou práci, své plány a já si vymyslela, že je to pro něho důležitější, že ho budu vázat... jen proto jsem se s ním rozešla, když jsem odjížděla na pět let do Prahy. Mít ho a nemít ho — to by nebyl život. Proto „vymazat“! Raději! Dneska vidím, jak strašná to byla chyba!

PÁN V TALÁRU: Bylo by spíš na místě mluvit o chybách, které nesou datum zcela čerstvé.

LÍDA: Ale právě o tom jsem přesvědčena, že je to v naprostém pořádku. Mám ho ráda, mám ho stále ráda. Tušila jsem to. Když jsem ho včera potkala, věděla jsem, že mě pozve, a že neodmítnu. A když jsem k němu šla, věděla jsem, že neodejdu. Snad si ještě nedovedu představit, co to způsobí. Ale vím, že to bylo správné, a pro mne je vždycky rozhodující, abych za sebou stála já sama. Ostatně — nikomu jinému nejsem zodpovědna.

PÁN V TALÁRU: De iure ovšem nikoli, ale de facto? Máme mnohé důvody k domněnce, že vás pan Stibor miloval s houževnatostí jemu vlastní. Zdá se nám, že jste jeho city nemírnila, ba naopak, což ho vedlo k logickému závěru — provést společenskou legalizaci vašeho vztahu, tak aby mohl nerušeně, chm, plnit svou pravou funkci, rozumíte mi?

LÍDA: Ano... chtěl si mne vzít a já souhlasila, protože je dobrý člověk a protože jsem ho... protože jsem proti němu nic neměla...

PÁN V TALÁRU: Matysová! V protokolu stojí váš výrok! (*Za-*

listuje ve spisech.) Na otázku Milana Stibora: „Ty mě nemáš ráda?“ jste odpověděla: „Copak to nevíš?“ a na jeho naléhavé: „Lído!“ jste pravila: „Nenastydni se mi!“, což v příslušném tónu a spojeno s polibkem znamená přibližně totéž. Z toho a jiných věcí měl tedy usoudit jenom — „že jste proti němu nic neměla?“

LÍDA: Jste o mnoho starší. Nestalo se vám nikdy v životě, že jste odpověděl určitěji a závazněji, než jste cítil, abyste třeba nezpůsobil bolest?

PÁN V TALÁRU: Jinými slovy — definujete podstatu svého vztahu jako soucit. A uvádíte, že jste ho „ráda“ v plném smyslu citovaných výroků neměla.

LÍDA: Ne, tak ne! Měla...

PÁN V TALÁRU: Tak měla nebo neměla?

LÍDA: Nekřičte prosím vás... Jako Petra samozřejmě ne, ale věděla jsem přece, že tak už nikdy nebudu mít nikoho ráda! Měla jsem jít proto do kláštera? Vy jste si vzal svou největší lásku?

PÁN V TALÁRU (*zabručí*): Opuštěte... ptát se budu já. Tak tedy: vy jste ho měla ráda víc, než — kdybyste ho ráda neměla... dobře, rozumíme si. V takové situaci rozhodují pak další okolnosti. Vědomí jeho citu, dané slovo, ohled na jeho prestiž...

LÍDA: Prosím vás! Vy máte rád vivisekci nebo co? Sama se málo mučím? I Petra jsem ztrápila, šel na svůj první seminář a moje mlčení ho to ráno zneklidňovalo víc než... U fakulty se zastavil.

(Na horizontu projekce: chodník před sloupovým průčelím fakulty. Pozdní ráno, naplněné vzdálenou kakofonií všedních zvuků. Poprchává. Lída udělá ještě několik kroků — pak se pomalu vrátí k stojícímu Petrusovi.)

PETR: Lído! — Lído čeho se bojíš?

LÍDA (*náhle povolí*): Ostudy...

PETR: Prosím tě pěkně, copak žijeme ve středověku? Ostuda je — nevzít si člověka, kterého nemiluješ? A vzít si ho — co by to bylo?

LÍDA: Ale já jsem mu...

PETR: Protože tě udrndal tak, až jsi nakonec věřila, že ho máš ráda. Zaplatpánbůh, že jsi na to přišla včas. Nic přřjemného, samozřejmě, ale pořád lepší — pro něho — i pro tebe!

(Lída mu položí hlavu na rameno.)

PÁN V TALÁRU: Halo...

PETR *(hladl jí vlasy, přemožen citem, který je spojil)*: Lidečko... ty moje moudrá a smutná... jak se můžeš dneska trápit! *(Ale trápí se sám.)* Já vím, ale čtyři roky jsou dlouhá doba... ani já jsem ti neřekl...

(Lída zvedne hlavu.)

LÍDA: Máš mě rád?

PETR: Mám.

LÍDA: Tak jsi mi řekl to nejdůležitější.

(A líbají se uprostřed božtého dne.)

PÁN V TALÁRU: Zmoknete... Uvidí vás někdo...

(Ale oni se líbají dál a vůbec nevidí, že kolem nich přešla Majka Hrabětová, která zkameněla.)

No prosím...

MAJKA: Bože, Lída... co to...

PÁN V TALÁRU: Je normálně zádumčivá.

MAJKA: A to je asistent Petrus?

PÁN V TALÁRU: Nemám tušení. Pokračujte, prosím...

(Vykáže ji ze scény. Milenci se už nelíbají, jen se drží za ruce a hledí si do očí. Petrus okouzleně zajeptá.)

PETR: Dneska přednáším pro tebe!

LÍDA *(hledá v kabelce kapesník)*: Jak to poznám?

PETR: Jak? — Třeba... třeba ti dám tajné znamení, ano? Třeba dám ruku na kravatu — takhle!

(Rozesměji se.)

Bože, Lído, vždycky ze mě uděláš kluka... ale je to hezké, hezké! (*Zahlédl v její taštičce fotografii a rychle ji vytáhne.*)

LÍDA: Vrat mi ji!

PETR: Ne! Abys byla pořád se runou.

LÍDA: Copak mohu víc? (*Otrá si zvlhlé oči, dívá se do střípku zrcátka.*) Jsem v pořádku?

PETR: Jsi v nejlepším nepořádku. (*Ještě jednou se políbí.*)

LÍDA (*připomene mu*): Pravou nohou!

(*Petr se dívá za ní, dokud neodejde. Pak vykročí. Pán v taláru ho chce zadržet.*)

PÁN V TALÁRU: Poslyšte, příteli...

(*Ale k Petrusovi došel dřív ramenatý muž, který střešá vodu s klobouku a bere ho přátelsky pod pažit.*)

TOŠEK: Tak co, soudruhu Petrusi? Po prvé do toho?

PETR: Čest, soudruhu Tošku.

TOŠEK: Jen aby ses u nás ohřál.

PETR (*se trochu znepokojí*): Jak to?

TOŠEK: Ta Čína se peče.

PETR: Jaká Čína?

TOŠEK: Petrusi! Ta tvoje asistentura. Poslali to za tebou.

PETR (*pochopí a rozzdří se*): A tak!... Krásný den, vidíte?

TOŠEK (*se podívá na sychravou ulici a na něho*): Dyt prší...

PETR (*se překvapeně zasměje*): Vidíte...

7.

(*Vešel do budovy. Projekce zhasne. Tošek neodešel, protože vidí, že na něho kývá pán v taláru.*)

PÁN V TALÁRU: Svědek Antonín Tošek, narozený 1911, kádrový pracovník fakulty.

TOŠEK: Ano, souhlasí.

PÁN V TALÁRU: Asistenta Petruše znáte?

TOŠEK: Ano... ovšem přirozeně spíš z materiálů, je to nový

kádr. Ale přišel k nám z Brna a s brněnskými posudky máme dobré zkušenosti, pracuje tam zkušený soudruh...

PÁN V TALÁRU: Co pravil jeho posudek?

TOŠEK: Z posudku se jeví jako uvědomělý a čestný člověk. Zakládal tam organizaci, byl půl roku na stavbě, vedl školení... A je kromobyčejně talentovaný vědec. Víte, já jsem laik, ale rodinné právo...

PÁN V TALÁRU: Zajímá nás především on.

TOŠEK: Jsou snad nějaké výhrady?

PÁN V TALÁRU: Právě na to se ptám.

TOŠEK: Ach tak. Ne! Jak říkám... jeví se mi velmi pozitivně, nedívám se ani trochu, že byl vybrán pro Čínu. Má všechny nutné předpoklady...

PÁN V TALÁRU: Které to jsou?

TOŠEK: Jak říkám: politicky vyspělý, nadaný, houževnatý...

PÁN V TALÁRU: Dál?

TOŠEK: Zdravý, charakterní...

PÁN V TALÁRU: Ještě?

TOŠEK: Ženatý...

PÁN V TALÁRU (*podivl se*): Ženatý?

TOŠEK: Ženatý. Na taková místa posíláme teď výhradně ženaté. To je pro něho velká výhoda, pane.

PÁN V TALÁRU: Velmi relativní, pane...

(Na horizontu projekce: pracovní semináře. Dvacet párů rukou tleská kdesi mimo scénu na uvítanou Petru Petrusovi. Petrus pokývl hlavou, přelétl krátko očima auditorium, usmál se.)

PETR: Snad se shodneme. Jistě. (*Poodstoupil, usedl na kraj katedry, rozvíjí své myšlenky.*) I když to právě v našem oboru není snadné. Problém je v tom, že uprostřed světa, který umí změřit protony a letět na Měsíc, pracujeme v oblasti, kde se snad nejvíce konzervoval středověk. Rodinné právo! Zákon na ochranu rodiny — to zní hrdě! Ale běda, když ho dostane do ruky dogmatik nebo diletant. Ten bude chránit formu! Jenomže moderní manželství je svazek svobodných lidí, které spojuje cit. A kde ten cit není, tam není ani smysl. A nesmyslná manželství budeme rozvádět!

(*Opět se usmál, přitáhl si židli, usedl na ni obkročmo.*) Odpustte, že začínám z tohoto konce, chci jenom podtrhnout význam našeho povolání. Kapitalismus je mrtev. Jsou rozbity balvany společenských přehrad a sarkofágy předsudků, které nutily ženy stát se dobrovolně zbožím, vdávat se ne jak velel cit, ale jak kázali rodiče, církev, třída, anebo prostě jen konvence. (*Vstal a hledí tam, kde tuší Lídu.*) Socialismus osvobodil ruce i srdce. Ale konvence je devítihlavý drak. Probojovat morálku revoluce dá stokrát víc práce, než revoluce sama. Příklady znáte sami: (*Ruka „mimoděk“ spočine na kravatě.*) Ještě dneska jsou třeba ženy, ochotné uzavřít nesmyslný sňatek, jen aby se „neprohřešily“ proti jakési normě společenského života. A my jsme ti, kdo je musí přesvědčit, že právě naše společnost stojí po jejich boku a bude je podporovat v každé vzpouře proti pozůstatkům bezcitné minulosti. Tak, aby báží, východiskem i měřítkem každého lidského vztahu byla od nynějška navždycky jen a jen lidská láska!

8.

(*V bouřlivém potlesku projekce zhasne. Rozechvělý Petrus pustí kravatu, když ještě mechanicky upravil uzel, a češe se a zapaluje cigaretu.*)

PÁN V TALÁRU: Měl jste úspěch.

PETR (*skromně*): Budu se krotit. Mám sklon k přednáškám, a na seminářích musí mluvit především oni.

PÁN V TALÁRU: Mimoходом — nevíte, kde je Lída?

PETR: Čekám na ni.

PÁN V TALÁRU: Zdá se mi, že šla k panu Stiborovi.

PETR: Ach!

PÁN V TALÁRU: Vy byste jí to neradil?

PETR: Ne, naopak, ale...

PÁN V TALÁRU: Ale chtěl jste jí dříve cosi sdělit.

PETR: Ano... (*Nervózně hledí k východu.*)

PÁN V TALÁRU: Jistě se to dozví... Má přítelkyni ve fakulním výboru, je tam váš materiál.

PETR: Dobře, ale pochopte: takovou věc musí slyšet ode mne.

PÁN V TALÁRU: Proč ji dosud neslyšela? Má něco s ušima?

PETR: Prosím vás pěkně, mohl byste mluvit jiným tónem? Nejsem uličník a všechno, co dělám, mohu kdykoliv vysvětlit a obhájit.

PÁN V TALÁRU: Na nic jiného nejsem zvědav.

PETR: Byl jsem včera v hrozné náladě... z různých důvodů... a když jsem potkal Lídu, oba jsme ztratili hlavu. Já jsem marxista, pane, ale v tom setkání bylo něco... něco zvláštního. Musíte vědět, že Lída byla... byla moje veliká láska. Když odjela, když mi pak napsala ten strašný dopis, trpěl jsem jako zvíře... A včera... trpěla Lída, to poznám. A poznal jsem ještě, že mě potřebuje, že mě chce — a já ji taky. Pocítili jsme něco... něco...

PÁN V TALÁRU: Vyjadřujete se na vědce dosti nepřesně.

PETR: Předpokládám, že jste měl někdy rád. Byl jste schopen přesně definovat své city?

PÁN V TALÁRU: Pokračujte.

PETR: Seděli jsme u mne a drželi se za ruce. Mlčky. Jako by tomu nikdo z nás nevěřil. Chtěl jsem jí říct... ale nemohl jsem. Prostě nemohl — a nestydím se. A pak se to stalo... jako před pěti lety na horách... A já se za to vůbec, vůbec nestydím, pane! Protože — ji miluji — jestli víte, co to je!

PÁN V TALÁRU: A co chcete učinit, pane?

PETR: Co mi přikazuje svědomí, pane.

PÁN V TALÁRU: Tisknu vám ruku, pane.

(Na horizontu projekce: okno kavárničky s malovanými nápisy. Pod oknem stolec, u stolku dvě židle. Lída a Stibor, který drží v ruce svatební kytici, chvíli nerozhodně stojí. Pak se posadí a mlčí. Z rádia zní veselá hudba. Vrchní je tu jako na obrtlíku. Nadzvedne kytici, utěrkou čistí stůl a při tom hovoří.)

VRCHNÍ: Prší nám, že áno? Co naplat — listopad chce svoje. Ještě že nás hřeje srdce, že áno. Ale kávička nezaškodí, cože?

(Oba kývnou, on zmizí. Chtěli by promluvit, ale Stibor čeká na Lídu a Lída nedokáže vypravit slovo. Venku hučí tramvaj, od sousedních stolů zaznívá hovor, smích. Vrchní servíruje kávu a z vlastní iniciativy i zákusky. Opět sype slova jako konfety.)

Dvě mokka z Orinoka a něco na skousnutí, že áno, organizmu prospěje, linii nezkaží, cože?

(Nic nenamítají. Vyloží si jejich mlčení po svém a v okamžiku je tu s Dikobrazem.)

Milostivé paní něco pro zasmání...

PÁN V TALÁRU *(podotkne)*: Slečna si nic nepřála.

VRCHNÍ *(se podívá na něho, na ně — a omluvně se plácne do čela)*:
Pardón, myslel jsem, že manželé... hlupák — květiny, že áno... Hned to napravím!

(Zmizí. Ale začarovaný kruh je prolomen. Milan vezme do svých dlaní její ruku, jež však stačí dřív uchopit lžičku.)

STIBOR: Lído! Chápeš jistě, jak mi je. Měl bych se možná urazit, křičet nebo... ale zatím ničemu nerozumím...

LÍDA: Milane...

STIBOR: A rozumět nechci, Lído. Já tě mám rád. Nebudu se tě na nic ptát, teď ani jindy. Přistupuji bezpodmínečně na všecko. Vezmeme se bez těch ohavností, bez matky... ne, Lído, určitě jí křivdíš, ale ani to mi nevadí, protože...

LÍDA: Milane! — Já nemohu. — Bolí mě, že ti ubližuju...

STIBOR: Tak mi řekni!

LÍDA: Mám... ráda...

STIBOR: Koho!

LÍDA: Jeho. Znáš... Přeložili ho sem a potkali jsme se... Milane! — Milane, my dva jsme se málo poznali, víš přece, jak to všechno... bylo by to opravdu hoře z rozumu, chápej. Já od tebe nechci, abys odpouštěl, jenom abys pochopil...

(Pauza. Do ní vpluje vrchní s vázou.)

VRCHNÍ: A už tu máme vázičku a do ní dáme hezkou kytičku!

(Ale už sahá zas po tašce a v myšlenkách je u dalšího stolu.)

Áno — k službám!

(Je pryč. Pak Stibor otevře ústa, zachraptí, odkašle si a řekne změněným hlasem.)

STIBOR: Opakuju ti znova... Nebudu se na nic ptát. Přistupuji...

LÍDA: Byla jsem u něho!

STIBOR *(chraptivě)*: Jako svobodný člověk. Co bylo do svatby — nebylo. Vezmeme se a začneme...

LÍDA *(ohromena i pokořena jeho nelidským sebezapřením, řekne zoufale)*: Milane, proboha, jak můžeš! Nikdy bych to přece neudělala, kdybych... Stalo se to jen proto, že my dva... Jak bys mohl se mnou žít, Milane?

STIBOR *(u konce svých sil)*: Lído, já tě miluju...

LÍDA: Ale já tebe ne! Já tebe ne...

(Vstane, rozpláče se a uteče. Stibor sedí ještě vteřinu jako socha. Pak se provalí bezbřehý smutek a vztek. Vyskočí a vzkřikne za ní.)

STIBOR: To mu splatím! Splatím!

VRCHNÍ *(zaslechne jen půl slova a vynoří se s taškou)*: Áno — k službám!

9.

(Projekce zhasne. Vrchní vychází na předscénu, uloží peníze a vkouzlí tašku do zadní kapsy kalhot.)

PÁN V TALÁRU: Pane vrchní.

VRCHNÍ: K službám, pane rado!

PÁN V TALÁRU: Nejsem rada.

VRCHNÍ: Promiňte, pane doktore. A máme tam rumunské bílé, což se nedá pít, protože bych navrhoval Byka-

ver, pravá pusta podle gusta, že áno, respektive svařit, cože?

PÁN V TALÁRU: Nejsem doktor. Co soudíte o těch dvou?

VRCHNÍ (*zamrká, významně poodhrne klopu*): Aha! Bohužel, neposloužím, neposloužím. Štamgasty znám, ale pasanti, že áno, do lokálu vlezte i ksindl, my to tu nekádrujem...

PÁN V TALÁRU: Vaše povolání, pane vrchní, ve vás jistě za léta vypěstovalo pozorovací schopnosti. Ocenil bych v tomto případě i dojem.

VRCHNÍ: K službám... Tedy dojem, řekl bych, nevalný. Nejhorší, když milenci vypadají jako manželé, cože? Ten pán trochu — puding...

PÁN V TALÁRU: Prosim?

VRCHNÍ: Měkkota, že áno, přijde, sedne si a zírá. Můžeš mu dát krupicovou kaši, necekne, sní — to urazí i číšníka. Slečna — nevím. Hopl — popl. Co v tom je a co to udělá, neví ani kuchař, že áno. Že se osměluju, pane komisaři, co to jako... Nevěra nebo podvůdek? V osma... ne v sedmatřicátým jste tady zatkli Špargla, toho kasaře, že áno, jak měl tenkrát s tou holkou...

PÁN V TALÁRU: Nejsem komisař. Zajímám se pouze...

VRCHNÍ (*ochladne*): Á! Tak to, prosím, lituji. Informace tisku na podnikovém ředitelství, zde pouze teplé a studené nápoje. Poroučím se.

(*Odejde.*)

PÁN V TALÁRU (*poněkud dotčen zahlazuje dojem tím, že nahlédne do svých listin a praví úředně*): Václav Král. — Václav Král!

HLAS V SÁLE: Zde...

PÁN V TALÁRU (*hledí přísně do sálu*): No prosím! No sem, zajiště!

KRÁL: Já jsem se ale přestěhoval, takže...

PÁN V TALÁRU: A ztratil jste přitom paměť?

KRÁL: Ne, to ne...

PÁN V TALÁRU: Tak sem pojdte.

(Čeká, až vyjde na scénu rozpačitý dlouhán, který neví, co s rukama.)

Václav Král, narozený 1928, asistent slaboproudé elektrotechniky...

KRÁL: Ano...

PÁN V TALÁRU: Obžaloba vás navrhla za svědka jakožto spolu-
bydlícího Petra Petruse.

KRÁL: Já tam už nebydlím, já jsem se ještě předtím...

PÁN V TALÁRU: Byl jste tam tenkrát, když vám Petrus oznámil,
že si přivede nahoru Lídu Matysovou?

KRÁL: Já jsem nevěděl, koho si přivede, já ji viděl až na druhý
večer, takže...

PÁN V TALÁRU: Ale byla to ona.

KRÁL: To byla...

PÁN V TALÁRU: Takže jste tam byl.

KRÁL: To byl...

PÁN V TALÁRU: No tak. Mimochodem, kde jste spal tu noc?

KRÁL: Ve vaně...

PÁN V TALÁRU: Prosím?

KRÁL: Totiž... ono v koleji, když se stane, že někomu přijede
žena nebo...

PÁN V TALÁRU: Nebo co?

KRÁL: Nebo tak... tak jde kolega jinam, že.

PÁN V TALÁRU: A to se smí?

KRÁL: Nesmí, ale... to je život, že... a tehdy zrovna byl plný
stav, tak jsem musel do koupelny... Petrus by taky, kdyby
někdy moje žena...

PÁN V TALÁRU: Vaše žena nebo tak...?

KRÁL: Žena prosím, já jsem ženatý.

PÁN V TALÁRU: Petrus taky.

KRÁL: Ano, ale on chtěl, já jsem myslel, protože on byl dobrý
chlup a říkal hned na druhý večer...

PÁN V TALÁRU: Co říkal druhý večer?

KRÁL: Já se ho ptal: člověče, no jo, ale...

*(Na horizontu projekce: známé okno s výhledem na město; za ním
noc. Dvougauč je rozestlaný úplně. Petrus leží v satech a upíjí*

kdvu. Král svléká kabát a košili, obléká pyžamo. Na okně hraje Talismánek Beethovena; Osudovou. O bakelitovou skříňku přijímače je opřena Lídina fotografie.)

PETR: Někdy žiješ léta jako v túni a jindy se ti život za den obrátí naruby.

KRÁL: No jo... ale co chceš dělat? Jen tak nebo...?

PETR: To je ta hrůza... Člověk se musí ptát sám sebe, komu spíš nesmí ukřivdit... protože jedné ublížím... jedné ano...

KRÁL: A jaká je vlastně tvoje žena?

PETR: Moje žena... moje žena je zvláštní člověk... okresní lékařka, obětavá ohromně, ale cit... Vašku, my už takhle žijeme druhý rok. Já někde, ona někde. A já jí nechybím. Jezdil jsem za ní. A to ti bylo, jako bych vstoupil do pokoje, odkud jsem právě vyšel. Absolutně nic, chápeš? A Lída... Lída kvůli mně, chápeš...

KRÁL: A co teda chceš udělat?

PETR: Rozvedu se, samozřejmě...

KRÁL: Jo, když je to taková láska...

(Zaklepná ní. Petr se posadí a Vašek rychle oblékne kabát.)

PETR: Dál...

(Vejde Lída Matysová. Petr je skokem u ní.)

Lído! — To je Lída Matysová.

KRÁL: Král...

PETR *(se pokouší o žert, ačkoliv mu vůbec není do žertu)*: Král Václav, přímý potomek císaře Karla. Sedni si přece... a buď jako doma, Vašek ví...

KRÁL *(se stísněně usměje a vezme hrdinsky ručník)*: Jo, tak já se jdu koupat...

(Je pryč. Petr neví, jakou něžností by ji přivítal. Pohládí ji po vlasech.)

PETR: Lidečko...

LÍDA: Petře... *(A už z jejího přiškrceného hlasu lze poznat, že ji nepřivedla touha po něžnostech)*: Majka mi řekla, že... že prý jsi...

PETR (*ji okamžitě posadí na svou polovinu gauče a sevře její ruce do svých*): Lído! Chtěl jsem už od včerejška a ty — tys mi nedala možnost. A dobře, žeš nedala! Aspoň se stalo, co se stalo! Vždyť jsi sama nedokázala, nechtěla mluvit o svém...

LÍDA: Jak se jmenuje...

PETR: Lída...

LÍDA (*se smutně usměje*): Lída...

PETR: I pro to jméno jsem si ji vzal... — Lído... a záleží na tom?

LÍDA: Jak to?

PETR: No ano, ptám se, jestli na tom záleží. Máš mě ráda? Máš! Já tebe taky, Lído. Nic není důležitější, tys to sama řekla. A když to oba víme, víme taky co dělat.

LÍDA: Co dělat...?

PETR (*vstane a dívá se na ni, rozechvělou*): Já si tě vezmu... . jestli budeš chtít... A ty budeš chtít, viď!

(Nikdo z obou se nepohne. Hledí na sebe. Tak uplyne minuta nebo hodina. Pak se náhle prudce obejmou. Silně zní Beethoven.)

10.

(Projekce zhasne. Na předscénu vyjdou rozčilení matka Stiborová a Milan. Stiborová si v chůzi zaplní plášť.)

STIBOR: Kam jde? Kam jde!

PÁN V TALÁRU: Kam jdete, paní Stiborová?

MATKA: Já se nebudu dívat, jak se trápí. A prostě nepřipustím, aby byl pro smích lidem!

STIBOR: Ale co chce dělat?

PÁN V TALÁRU: Byl bych velmi rád, kdybyste mi řekla.

MATKA: Jdu na fakultu.

STIBOR: Proboha proč?

MATKA: Nedovolím, aby z toho byla skvrna na jeho pověsti. To nemůže na sobě nechat.

STIBOR: A já nedovolím, aby ublížila Lídě. Lída je čestná, čestná... zavinil to on!

MATKA: Ať se uklidní, jsem přece jeho matka, neudělám nic proti jeho vůli. Chápu velmi přesně, kdo nese odpovědnost!

STIBOR: Když půjde na fakultu, musím mluvit i o Lídě. A já to nechci!

MATKA: Když nepůjdu, zůstane všechno jako teď. Když půjdu, má naději, může se s ní znovu domluvit, proboha, ať se netrápí, ať mě nechá jednat, je to pro jeho dobro...

PÁN V TALÁRU: Necháte ji jednat, Stibore?

STIBOR (vdhavě): Ale zavinil to on...

(Odejde, dáváje jí tím vlastně své požehnutí.)

PÁN V TALÁRU: Myslel jsem, paní Stiborová, také na základě vaší autobiografie, že jste lepší psycholog.

MATKA: Jak to?

PÁN V TALÁRU: Připustme, že docílíte, aby byl Petrus mravně odsouzen, po případě přeložen zpátky. A důsledek? Lída Matysová prohlédne, zhroutí se, zničí ho ve svém srdci, řečeno literárně. A co jestli pocítí touhu odčinit příkoří, způsobené vašemu synovi? Nabídl jí, tuším...

MATKA: Jsem opravdu lepší psycholog, než abych dítěti v tomto duševním rozpoložení svěřila, proti komu vedu útok.

PÁN V TALÁRU: Snad proti...

MATKA: Ovšem! Petrus mne nezajímá, necítím k němu nic, kromě jisté vděčnosti, ano, pane, musíte se smířit s tím, že při záchraně tonoucího nezáleží na prostředcích. Být věřící, nazvala bych možná Petruse zázrakem. Ale protože věřím jen sobě a své lásce k Milanovi, pojistím ten zázrak prakticky. Lída. Lída musí pryč! Dokud s ní chodí jedním městem a dýchá jeden vzduch, nenajde Milan klid!

PÁN V TALÁRU: Rád bych věděl, jak to chcete dokázat.

MATKA: Dokážu, pane! Ve jménu jeho štěstí, jeho talentu. Dokážu! A jestli ne — přestanu věřit ve vaši spravedlnost!

(Na horizontu projekce: fakultní kancelář s nástěnnými grafy. Za stolem sedí ztrápený Tošek, proti němu, na krajíčku židle, Lída Matysová.)

TOŠEK: Koukněte se, musíte jí rozumět. Může být jaká chce — já ji neznám — ale když se člověk vžije do její situace... matky... A když říká — jak má takový člověk vychovávat mládež nebo chránit zákony — já vás tím vůbec nechci soudit, ale určitě se musíte zamyslet... Snad byste přece jen měla promluvit!

(Lída mlčí. Tošek si zamysleně přeje bradu s rašlím strniskem.)

Pak bude dost těžké dohovorit se...

LÍDA: Není to tak trochu moje věc...?

TOŠEK *(vzdychne, vstane, přistoupí k oknu a maluje na ně prstem):* Soudružko Matysová, chápu, co si o mně asi myslíte. Kádrovák... když jde o takový případ... Ale já nejsem inkvizitor. Tady je prostě situace... neobvyklá, složitá... takovou účastníci těžko řeší sami. — Soudružko... *(nama-luje prstem velké M)* já nechci mluvit o tom soudruhovi... *(udělá plus a zlomkovou čáru a nad ní napíše velké S)* ale víte vy, že soudruh... *(pod čáru napsal velké P)* je ženatý? *(Připsal za P minus X a za zlomek kreslí pomyslné rovnítko.)*

LÍDA: Ano!

TOŠEK: Aha. A myslíte si, že je to správné? *(A zakončil rovnici otazníkem.)*

LÍDA: Máme se rádi...

TOŠEK: No... a když ho máte ráda, uvědomujete si, jak velice mu zkomplikujete život?

11.

(Projekce zhasne. Pán v taláru zkoumavě hledí tu na Lídu, tu na Petruse, který rozčileně, rozhořčeně hledá po kapsách zápalky. Oba, ačkoliv mluví spolu, mluví k němu.)

PETR: Především do toho nikomu nic není!

LÍDA: Já jsem řekla, že je to moje věc...

PÁN V TALÁRU: A on?

LÍDA: Že věci přestávají být jenom naše, když důsledky nesou jiní.

PETR: Co tím myslel? Co chtěl?

LÍDA (*k pánovi v taláru*): Abych se s ním rozešla.

PETR (*si zapálí a zlostně zahodí zápalku*): Jaké má právo! Jak si může dovolit!

LÍDA: A co když...

PETR: Co když?

LÍDA: A co když má pravdu...?

PETR (*pohlédne na ni překvapeně, ale zoufalství v jejích očích ho donutí okamžitě topnout cigaretu*): Lído... Lído! Zbláznila se?

LÍDA: Co když mu skutečně jenom komplikuju...

(Pán v taláru je zasmušile pozoruje. Petr vzhledně k němu, k Lídě. Rozčileně.)

PETR: Ať se netrápí! Řekli jsme si přece — a tak to zůstane!
Copak bych mohl já... To mi nevěří nebo co?

LÍDA: Věřím...

PETR: Tak! Večer zavolám své ženě... a s Toškem si promluvíím hned!

(Na horizontu projekce: opět fakultní kancelář. Petrus si zapaluje a nervózně přechází. Ten, kdo promlouvá, je naopak Tošek, který při tom soustředěně maluje do bloku.)

TOŠEK: Já vím, že se to stává... a může stát... ale určitě vidíš sám, že tenhle případ je složitější... Vaše věci jsou vaše věci, nemysli si, že z toho mám plezír, ovšem... já musím bránit hodnoty, které do vás investoval stát. — Koukej, abychom neztráceli čas a nervy: přirozeně... jestli je to taková láska, jak říkáš... tak to můžeme skončit. (*Zřetelně namaloval vykřičník.*) A jestli...

(Nový otazník. Petr nevydrží, zastaví se a zeptá.)

PETR: Jestli co?

TOŠEK (*všechno začádrá a odsune blok daleko od sebe*): Jestli ne... tak potom skutečně nemá Matysová právo — ohrožovat

cizí rodiny a cesty — ano, ohrožovat. Protože o tom se už hodně mluví, Petrusi.

PETR: To jsme už tak daleko, že se budeme řídit každým drbem?

TOŠEK: Ten malér je v tom, že ty jsi asistent rodinného práva a ona, když s tebou chodí jako posluchačka, automaticky staví otázku tvé další práce, tvého...

PETR: Poslyšte, soudruhu! Proč ona? To mě svedla nebo co?! Nezlobte se, ale kromě toho, že křivdíte jí, tak taky urážíte mne. Mohu za všechno stejně jako Lída — a Lída stejně málo jako já.

TOŠEK: To si posuď sám... Tvá žena už ví...?

PETR: Ne — ale nebojte se, prosím vás pěkně, neudělal jsem v životě špinavost, vím docela dobře, co mám a musím. Chtěl jsem ji právě dneska...

(Vejde Majka Hrabětová a zarazí se. Toškovi.)

MAJKA: Pardon... já přijdu potom...

(Otočí se a chce jít, když vtom ji pán v taláru upozorní.)

PÁN V TALÁRU: Tošek vám dává nějaké znamení.

MAJKA *(setká se s Toškovým naléhavým pohledem a vrdtí se)*: Soudruhu Petrusi, máme zítra výborovku a už na nás chtějí posudek — stran té Číny...

PETR: Aha...

MAJKA: Prosím vás — jenom na vyjasnění — vy jste žádal se ženou?

PETR *(rozpačitě)*: Ano... ona jako lékařka... měla původně...

(Pak pochopí a zatvrdí se. Prohlásí, dívaje se na oba.)

Dneska večer ji zavolám!

TOŠEK *(naléhavě)*: Tak aspoň počkej den, dva, třeba se to ještě nějak...

(Ale Petrus odešel.)

(Projekce zhasne. Na předscénu vychází starostlivý Tošek s rezolutní Majkou.)

TOŠEK: Hrách na stěnu. Opakuje pořád jedno a totéž.

MAJKA: Copak úplně ztratil rozum?

TOŠEK: Pravděpodobně se doopravdy zamilovali.

MAJKA: Bože, ale on se s ní přece musí rozejít!

PÁN V TALÁRU: Chm chm chm...

MAJKA: Prosim?

PÁN V TALÁRU: Beru-li za bernou minci tvrzení, že jste její přítelkyně, nemohu se nepodivovat, jak svérázný máte pro to slovo výklad.

MAJKA: Vaše nárážka nezasáhla! Já jsem — upřímně a dlouho — její přítelkyně, ale... jednak pro to nehodlám změnit své mravní zásady, jednak sleduji jen a jedině prospěch...

PÁN V TALÁRU: Čí?

MAJKA: Jak — čí...?

PÁN V TALÁRU: Její nebo jeho?

MAJKA: Ach tak! Ne, připadá mi trochu ponižující dokazovat, že nemám žádné postranní úmysly.

PÁN V TALÁRU: Nepamatuji se, že bych vám je přisuzoval. Nejsou mi jen dosti jasné motivy — aniž bych předem pochyboval o jejich ušlechtilosti.

MAJKA: Mám pouze jeden — dostačující. Petrus je kvalitní člověk, umí rázem získat důvěru, sympatie. Může udělat pro naši věc obrovský kus práce — mohl by! Ovšem takhle? Pochopte, co tomu řeknou lidi?

PÁN V TALÁRU *(nahlédne do protokolu):* „Račte si uvědomit, že se změnil svět!“ Nevíte, kdo to řekl?

MAJKA: Já! Víím velmi dobře, to jenom dokazuje, že nejsem dogmatik. Ale hájím a budu hájit, i proti nejdražšímu člověku, že nemá právo rušit jiný osud — pro chvilkové vzplanutí, pro představu, pro sen!

PÁN V TALÁRU: Vaše pozoruhodná filosofie má jednu trhlinu. Co když to není pouhé vzplanutí.

MAJKA: Tvrdím, že je.

PÁN V TALÁRU: Proč... usuzujete?

MAJKA: Jsem žena, víte!

(Odejde. Tošek je zamyšlen a těžce vzdychne.)

TOŠEK: Ach jo!

PÁN V TALÁRU: Zdá se, že vy nejste tak skálopevně přesvědčen.

TOŠEK: Ona to myslí dobře, ale je mladá.

PÁN V TALÁRU: Máte snad odlišný názor? Váš rozhovor s oběma tomu nenasvědčuje.

TOŠEK: Koukejte se... já mu věřím... jako člověk je dokonce chápu... ale mě sem dali především jako komunistu! S tím telefonem by měl počkat! Bojím se, že předbíhá událostem.

PÁN V TALÁRU: Bojím se, že jste napomohli, aby události předběhly jeho.

(Na horizontu projekce: ordinace. Na bílém stolku hořák, naslouchátko. Lída Petrusová v lékařském plášti si utírá ruce. Kdesi se otevřely dveře, ozval se dětský nářek a váda hlasů. Petrusová nasadí brýle a zvedne hlavu v očekávání návštěvníka.)

PETRUSOVÁ: Další.

(Vejde Stiborová v plášti, s kufříčkem v ruce. Obě se prohlížejí.)

MATKA: Doktor Petrusová?

PETRUSOVÁ *(udiveně)*: Co vám schází?

MATKA: Mně nic, ale vám. Svě si uhájím a vám bych radila totéž.

PETRUSOVÁ: Nerozumím.

MATKA *(se posadí, zatím co doktorka stojí)*: Odpusťte, stála jsem až z Prahy... máme obě málo času, řeknu vám všechno přímo, věřím, že vaše... hrdinské povolání vypěstovalo ve vás potřebnou odolnost.

PETRUSOVÁ *(zbledne)*: Stalo se něco Petrovi?

MATKA: Myslíte-li fyzicky — ne. To ne. Mám důvod se domnívat, že se... těší plněmu zdraví. Ovšem...

PETRUSOVÁ: Měl nějaký neúspěch nebo...

MATKA: Ani to se nedá... v jistém smyslu naopak, ovšem...

Krátce: můj syn měl to neštěstí, že potkal... poněkud lehkomyšlnou dívku, která se za něho rozhodla provdat. A váš muž měl to neštěstí, že těsně před svatbou potkala jeho. Svatba se nekonala, protože váš muž... rozumíte mi?

PETRUSOVÁ: Domnívám se.

MATKA: Snad vám ještě víc poví její jméno. Lída Matysová... znal ji už dřív.

(Petrušová usedne za stůl.)

Paní doktorko, chápu, co asi prožíváte, ale spoléhám především na to, že se dokážete obrnit; přecitlivělí zpravidla nevolí za svůj celoživotní obor medicínu. Ostatně, paní doktorko, to není tragédie; tragédie by se z toho mohla stát! V zájmu mého syna musí Matysová z Prahy. Ona ovšem těžko odejde, dokud váš muž... vy mně rozumíte.

PETRUSOVÁ *(se dívá před sebe)*: Rozumím.

MATKA: Co záleželo na mně, jsem udělala. Vy dokážete ještě víc, neboť kromě manželských citů stojí na vaší straně i právní řád. — Opravdu nerada vám působím bolest, ale pochopte zoufalou matku.

PETRUSOVÁ: Ano...

MATKA: Mně jde o syna, tak jako vám o muže. Jestli ji nevyloučí nebo prostě nepošlou jinam, může se stát neštěstí.

(Petrušová náhle vstala.)

Je snad i ve vašem zájmu, abyste...

PETRUSOVÁ: Vím sama nejlíp, co je v mém zájmu.

MATKA: Domnívám se, paní doktorko...

PETRUSOVÁ: Promiňte, je pátek, mám tu dnes mnoho lidí.

MATKA *(vstane a nerozhodně bere kufřík)*: Co tedy chcete dělat?

PETRUSOVÁ: Necháte to laskavě na mně? *(A když Stiborová neuspokojeně odchází, přece jen jí řekne tiše.)* Děkuji vám... *(Zůstala sama. Sejme brýle, protře oči, hledí před sebe. Pak znovu nasadí brýle i chladnou tvář.)*

Další!

(Projekce zhasne. Doktor Petrusová opět sňala brýle a vychází na předscénu. Ještě lépe je vidět její hezká, ale poněkud bezvýrazná, chladná tvář.)

PÁN V TALÁRU: Doktoro Petrusová, stěžoval si na vás muž.

PETRUSOVÁ: Měl k tomu asi důvod.

PÁN V TALÁRU: Vy jste o tři roky starší než on?

PETRUSOVÁ: Kdy to poznal?

PÁN V TALÁRU: Ne — to mně právě napadlo bez jakékoli souvislosti, nikdy o tom nehovořil.

PETRUSOVÁ: Nerad se chlubí.

PÁN V TALÁRU: Ptal jsem se... zajímalo mne, kdy jste se poznali a proč...

PETRUSOVÁ: Pracovala jsem na středisku v Lužánkách. Přišel jednou s pektorálními bolestmi, ale nebylo to srdce — trpí vegetativní neurosou. Tenkrát pracoval na diplomu a utrpěl citový otřes.

PÁN V TALÁRU: Jaký to byl... aha.

PETRUSOVÁ: To bylo před čtyřmi lety někdy koncem listopadu a z ničeho nic se objevil na Štědrý den — u mne. Bylo mu doma smutno a vzpomněl si.

PÁN V TALÁRU: To je milé, ne?

PETRUSOVÁ: Ano.

PÁN V TALÁRU: A v takový den... Chápu, že...

PETRUSOVÁ: V únoru jsme se vzali.

PÁN V TALÁRU: Pospíšil si.

PETRUSOVÁ: Sama jsem mu navrhla. Doma neměl klid k práci a já byla přes den pryč, takže mohl...

PÁN V TALÁRU: A měla jste ho také ráda?

PETRUSOVÁ *(po pauze)*: Stačilo to.

PÁN V TALÁRU: Chm... Jenomže potom vás přeložili na okres.

PETRUSOVÁ: Ne, šla jsem sama.

PÁN V TALÁRU: A tak! Z uvědomělosti, pravda, příkladem vstříc...

PETRUSOVÁ: Ne. Ze vzdoru.

PÁN V TALÁRU: Ze vzdoru? K čemu?

PETRUSOVÁ: Petr se stal za dvě léta významným pracovníkem;
byl asistent, zvali ho na přednášky, publikoval...

PÁN V TALÁRU: Zpychl, co?

PETRUSOVÁ: Myslím, že ne.

PÁN V TALÁRU: Tak proč... Já vám nerozumím, Petrusová.

PETRUSOVÁ: Nedělala jsem to, abyste mi porozuměl, ale proto-
že se mi chtělo.

PÁN V TALÁRU (*polkne*): Ano... to je... A co budete dělat teď?

PETRUSOVÁ: Nic.

PÁN V TALÁRU: Vy ho nemáte ráda?

PETRUSOVÁ: Uvážím to. (*Chce odejít.*)

PÁN V TALÁRU: Poslyšte, doktorko Petrusová... jestliže se vaše
myšlenky, váš vnitřní svět, kryjí se slovy, která říkáte —
přestal bych se vašemu muži divit.

PETRUSOVÁ: Ano? Vidíte.

PÁN V TALÁRU: Ale je tu jedna neznámá: co když si myslíte...
něco docela jiného?

PETRUSOVÁ: Fantazie někdy škodí.

(*Odejde. Pán v taláru je podrážděn.*)

PÁN V TALÁRU: Petr Petrus!

(*Petrus vyjde na předscénu.*)

Pro co jste si ji vlastně zamiloval?

PETR: Bože můj, pro co se lidé zamilovávají. Byla krásná a
citlivá a něžná, plná života, ne nadarmo jí říkali Ohníček.
Byla přesně tím, po čem jsem vždycky toužil...

PÁN V TALÁRU: To se tak změnila?

PETR: Vůbec se nezměnila. To, co teď udělala, přece...

PÁN V TALÁRU: Já mluvím o vaší ženě. Vy asi ne.

PETR: Mluvil jsem o Lídě...

PÁN V TALÁRU: Ale Matysové. A mě zajímá, proč jste si vzal
Petrusovou, nebo jak se jmenovala předtím. Je přece
pravý opak — nemluvím o kráse.

PETR: Ano, chápu. Mnoho lidí se tehdy divilo stejně jako vy.
Ale ztratil jsem právě Lídu...

PÁN V TALÁRU (*nahlédne do spisů*): A utrpěl jste citový otřes.

PETR: Ano. A když se člověk spálí, instinktivně pouští studenou vodu...

PÁN V TALÁRU: Velmi lichotivé pro vaši ženu.

PETR: Nechytejte za slovo, víte, že to myslím v nejlepším. Je nesmírně inteligentní, taktní, pomohla mi překonat mnoho těžkých okamžiků. I že byla starší... vám to nic neříká, ale já měl po prvé v životě pocit klidu, jistoty — čas vyznat se sám v sobě, začít s vážnou prací... Také, přiznám se, mě vzrušovala její hrdost... dokud si ji uměla udržet...

PÁN V TALÁRU: Dokud?

PETR: Ano, protože najednou se všechno změnilo. Když jsem se někdy vracel z fakulty později, stalo se, že nebyla doma. Do rána chodila po ulici.

PÁN V TALÁRU: Proč?

PETR: Začala žárlit. Vyčítat. Úplně nesmyslně. A já mám horkou hlavu. Odpověděl jsem ostřeji — a plakala. Pak nemluvila. Začali jsme se jeden druhému odcizovat. To mělo i vážnější důsledky — vy mi rozumíte...

PÁN V TALÁRU: Aha...

PETR: Pak už se rýsovala Čína — já věřil, že nám oběma pomůže... A z ničeho nic to dovršila odchodem na okres. Čistě z hrdosti.

PÁN V TALÁRU: Tu jste snad žádal, ne?

PETR: Ale ne takovou... nelidskou. Je to ošklivé slovo... ošklivé a přesné... Takový člověk si stačí sám. Takový člověk nikoho nepotřebuje. A já potřebuji... aby mě někdo potřeboval! (*Zvoni telefon.*) Promiňte... volám ji.

PÁN V TALÁRU: Co jí řeknete?

PETR: Že přijedu... požádat o rozvod.

(Na horizontu projekce: kabinet semináře. Na stole zvoni telefon a Petrus bere nejistě sluchátko.)

Petrus... To je omyl! (*Zaklapne a hned vytáčí nulu.*) Haló... haló...

PÁN V TALÁRU: Tak jste se rozhodl.

PETR: Slíbil jsem Lídě...

PÁN V TALÁRU: A Tošek, veřejné mínění, vaše budoucnost...

PETR: Nežijeme přece ve středověku. Mám se snad zachovat jako darebák?

PÁN V TALÁRU: Mě se neptejte.

(Zaklepnutí. Vstoupí Tošek.)

TOŠEK: Tady jsi! — Přece voláš...

PETR: Volám.

TOŠEK: Kdy jsi ji viděl naposled... svou ženu?

PETR *(překvapeně)*: Před měsícem...

TOŠEK: Možná, až ji zase uvidíš... Teď je v nevýhodě, uznej! Sám nejsi schopen myslet normálně, to cítíš. Co jí můžeš povědět — telefonem? A co chceš slyšet od ní? — „Mějte se rádi“? Petrusi... proč nepočkat — pár dnů? Co když pochopíš, že všechno opravdu nestojí za tolik trpkosti! Koukej... už se mě ptal i děkan.

PETR: To má tak málo práce?

TOŠEK: Má hodně práce, ale záleží mu na tobě. Nechce tě ztratit a věří, že tě neztratí. Řekl: Petrus určitě sám přijde na to, že jedno velké sebezapření dnes — se zítra stokrát vyplatí.

(Petrus stále drží sluchátko.)

Třeba ji teď budeš trápit zbytečně. A spálené mosty se těžko staví... Nechci už mluvit o tom, že máš odpovědnost...

PETR: Ano! Na štěstí mám! *(Do telefonu.)* Slečno! Petrus. Zaujete mě tu výzvu!

(Pauza. Pak tedy Tošek nasadí argument, s nímž sem přišel.)

TOŠEK: Tady tě někdo hledá...

(Ustoupí, aby mohl přelozit projít, a vzdálil se. Petrus vstává a stojí proti Milanu Stiborovi; je zdvořilý, ale netrpělivý.)

PETR: Prosím...

STIBOR: Asistent Petrus?

PETR: Přejete si?

PÁN V TALÁRU: Vy se neznáte?

(Vteřina strnutí.)

14.

(Projekce zhasne.)

PETRUS: Ne...

STIBOR: Ne!

PÁN V TALÁRU: Ačkoliv jste se už potkali.

STIBOR: Nikdy.

PÁN V TALÁRU: Stibore, co jste dělal večer před svatbou, tedy
31. října, řekněme v šest hodin?

STIBOR: To vím docela přesně. Stál jsem...

PÁN V TALÁRU: Kde?

STIBOR: U Sovětské knihy na Václavském...

*(Na horizontu projekce: večer na Václavském náměstí, tlumene
pulzuje velkoměstská doprava a přibíjí lidských hlasů.)*

Měli jsme s Lídou sraz, sehnal jsem lístky na hokej...

PÁN V TALÁRU *(nevěří ušm)*: Na hokej?

STIBOR: Na Švédy. Ne, já nejsem blázen, ale abychom se vzpa-
matovali, poslední dny byly hodně nervózní... A Lída
nešla, měl jsem obavu, že se nestačíme najít...

*(Netrpělivě přechází, dívá se na hodinky. Vynoří se Petrus v pře-
vlečnicku a klobouku.)*

PETRUS: Promiňte — do Smeček tudy?

STIBOR: Taky byste se dostal, ale tudy je to blíž.

PETRUS: Děkuji vám.

(Odejde.)

PÁN V TALÁRU: Vidíte?

STIBOR: Dobře, ale nevím...

PÁN V TALÁRU: Petrus tedy šel, kudy to měl blíž. A neušel ani sto kroků.

(Z protilehlých stran vyjdou Lída a Petrus. Spatří se, zastaví.)

PETR: Lído!

LÍDA: Petře!

(Stojí, mlčí, ohromeni, zjihlí, jen město kolem nich pracuje k noci.)

PETR: Přijel jsem...

LÍDA: Já vím. Předevčírem padlo na fakultě tvoje jméno a...

PETR: Ještě ti něco řeklo?

LÍDA: Já mám dobrou paměť na jména... Odkdy nosíš kloboúk?

PETR: Od té doby co mi ho neházíš do vody... Ty jsi vyrostla...

LÍDA: Co jsem měla celou tu dobu dělat?

PETR: Jak žiješ?

LÍDA: Docela dobře. No... tak zlom vaz!

PETR *(se náhle rozhodne)*: Lído, máš čas?

LÍDA: Kdy?

PETR: Teď.

LÍDA: Ne... musím...

PETR: A zítra?

LÍDA *(uvědomí si)*: Zítra už vůbec ne...

PETR: Lído! Je to, co máš dneska, opravdu tak naléhavé? Anebo nedá se to vyřídit dřív? Počkal bych na tebe... třeba u Muzea — já jsem venkovan — a šli bychom někam na večeri nebo na víno...

LÍDA: K čemu to?

PETR: Máme snad na co vzpomínat.

LÍDA: A na co zapomenout.

PETR: S odstupem let zůstává v lidech obyčejně nejpodstatnější. To dobré. A dobrého nebylo málo, nemyslíš?

LÍDA: Nemá to cenu...

PETR: Třeba ne. Ale to poznáme, Lidečko. Přijdeš? V osm.

LÍDA: Nevím...

PETR: Přijď...

LÍDA: Přijdu...

PETR: Určitě?

LÍDA: Možná.

(Stiskne mu ruku, odchází. Petrus se za ní ještě chvílku dívá, pak odejde i on. Stibor tam pokročil.)

STIBOR: Tohle...

PÁN V TALÁRU: Co?

STIBOR: ...jsem nevěděl.

PÁN V TALÁRU: Dočkal jste se jí?

STIBOR: Ano.

PÁN V TALÁRU: A co jste řekl? Chápete, že na tom hodně záleželo?

STIBOR: Nepředpokládal jsem...

PÁN V TALÁRU: Kolik bitev člověk prohrává jen proto, že tak málo předpokládá.

(Vchází Lída Matysová. Stibor není hrubý, ani snad méně zamilovaný; ale je si už příliš jist svou věcí, a proto je „normální“.)

STIBOR: Prosim tě, kde vězíš? To je šest?

LÍDA: Nezlob se...

STIBOR *(se zlobí tím víc)*: Dej si to nahrát, nebo si kup papouška.

LÍDA *(touží po tom, aby byl na ni právě teď hodný, aby jí pomohl překonat slabost, kterou pocítila při setkání s Petrusem)*: Milane!

STIBOR: Promiň, Lído. Ale já mám tu pitomou přesnou povahu — to víš: mikrometry! — a můžu vždycky vyrůst. Máš přece hodinky.

LÍDA: Zrovna dneska jsem je někde nechala.

STIBOR: Jak nechala?

LÍDA: No zapoměla, doma nebo v umývárce, ale tam se vždycky všecho zase najde...

STIBOR: Lído, jsi normální?

LÍDA: Asi ano, když si mě chceš vzít.

STIBOR *(se rozesměje)*: Stop! Nervy tečou. Ale ty jsi vážně trochu lehkomyšlná — to má matka pravdu — ty málo chceš, ty se necháš vláčet. Kdybych já byl jako ty, tak jsme se nikdy

nevzali. „Tam svět se hne, kam se slla napře“ — nejvyšší čas, že se vdáváš, já tě toho klasika naučím! — Tak pojď, ať se trochu zotavíme. *(Šťastně.)* Lído! Už zítra!

LÍDA *(se rozhodne)*: Právě! Nezlob se...

STIBOR: Zase?

LÍDA: Přišla jsem ti říct... to je nesmysl — dneska večer. Ne-jsem vůbec hotová, chci se vyspat...

15.

(Projekce zhasne. Stibor se vypořádá na předscénu.)

STIBOR *(křičí)*: Vyspat! — A já s tím souhlasím, já jdu na hokej a ona...

PÁN V TALÁRU *(křikne taky, ale hned zase přechází do mírného tónu)*: Obžalovaný, skandálů máme na skladě dost! — Za okamžik udělám přestávku, tak se uklidněte, ty věci máme dávno za sebou, chtěl jsem pouze rozšířit vaše hledisko. Teď je tedy večer a stojíte proti člověku, kterého jste nikdy v životě neviděl.

(Na horizontu projekce: opět kabinet semináře. Na stole telefon. Petrus a Stibor stojí proti sobě.)

PETR: Prosím...

STIBOR: Asistent Petrus?

PETR: Přejete si?

STIBOR: Stibor.

PETR *(po vteřině)*: Prosím, posaďte se.

(Oba si sednou, Petrus nervózně pohlédne na telefon.)

STIBOR: Víte asi, proč jsem přišel.

PETR: Myslím si to.

STIBOR: Možná, že hádáte špatně. Nejdou prosit ani se prát... jen žádat! Už jednou jste se jí s lehkým srdcem vzdal... třeba ne s lehkým, ale vzdal! A já — já s nikým jiným nechci prožít život! S nikým! Rozumíte?

PETR: Já vás chápu...

STIBOR: Neprosím se, abyste mě chápal!

PETR: Já vás přesto chápu... protože ji mám rád.

STIBOR: O tom právě pochybuju.

PETR: Prosím?

STIBOR: Kdybyste totiž měl — nepřivedl byste ji do téhle strašné situace.

PETR: Promiňte... dovedu pochopit, že jsem — svým způsobem — ublížil vám, ale Lída...

STIBOR: Lída ztratila hlavu, to se může stát, ale přijde zase k sobě, když ji necháte na pokoji. Vy si ji nesmíte vzít!

PETR: Já si ji vezmu!

STIBOR (*ustane*): Nevezmete! Já to nedovolím!

PETR (*ustane rovněž*): Teď se mám polekat?

STIBOR: Proč vy? Vy přece neriskujete nic. Zato Lída všechno!
O ní budou říkat — rozbila manželství, podvedla mne, zničila vaši ženu. O ní — ne o vás!

PETR: Proč?

STIBOR: To je ironie. Vás potřebuje společnost víc.

PETR: Odejděte, prosím vás...

STIBOR: Proč se urážíte? Tak málo znáte lidi? Ale znáte Lídu!
Co ji čeká a jak to bude prožívat — víte určitě líp než já.
Vám na tom skutečně nezáleží?

(Petrus se otočil k oknu, aby dal najevo, že opravdu nemá chuť pokračovat v tomto rozhovoru. Stibor se hořce zasměje.)

Ostatně je to akademická diskuse. Vaše žena rozvod stejně nepovolí...

PETR (*prudce se otočí*): Poslyšte! Moje žena...

STIBOR: Rozvod nepovolí, za to vám ručím. Jestli má srdce, jestli má rozum, nepovolí, až pozná pravdu. Jenomže pro Lídu bude už možná pozdě.

PETR (*zavře oči*): Prosím vás, odejděte!

STIBOR: Velmi rád.

(Odejde. Petrus zůstal sedět a hledět nepřítomně na telefon. Na předscénu vyjde Lída v domácím županu a za ní Majka se skripty v ruce. Ale nemá ani pomysleni, aby se učila. Pán v taldru je pozoruje od portálu.)

MAJKA: Prokrista, at má rozum!

LÍDA: Rozum! Copak je na světě jenom rozum?

MAJKA: Potkali se přece úplnou náhodou.

PÁN V TALÁRU: Vděčíte za svůj život jen tomu, že se úplnou náhodou potkali vaši rodiče.

MAJKA (*se dopálí*): Starý pane, aspoň u vás by se dal mozek předpokládat!

PÁN V TALÁRU: No, no!

LÍDA: Kdo nic nepoznal, nemá právo soudit.

MAJKA (*rozčleňd, div že se nerozpláče*): Jak to se mnou mluví? At poznám co poznám, manželství rozbíjet nebudu!

LÍDA: Ale já přece taky ne! Řekl, že ji zavolá. Když nedá souhlas ona, nedám ani já, Majko!

MAJKA: A vzdáš se ho?

LÍDA: A vzdám se ho... Slíbila jsem ti přece! Proboha nechte mě a věřte mi!

MAJKA: To záleží jenom na tobě, Lído! (*Odejde.*)

LÍDA: Copak mi nikdo na světě... copak skutečně...

PÁN V TALÁRU: Jak se dozvíte o rozhodnutí jeho ženy?

LÍDA: Měl zazvonit.

PÁN V TALÁRU: Nezvoni!

LÍDA: Ještě ne.

PÁN V TALÁRU (*vytáhne z portálu sluchátko na šňůře*): Zazvoňte vy!

(Lída rozdechvěle sluchátko přijme. Petr us stále nehnutě sedí u telefonu; když přístroj zazvoní, ulekne se. Nechá jej zvonit jednou, dvakrát, třikrát, pak teprve váhavě zvedne sluchátko. A pojednou řekne hlubokým hlasem.)

PETR: Haló...

LÍDA: Prosim asistenta Petruse.

PETR: Kdo volá?

LÍDA: Matysová...

PETR: Moment... (*Položí sluchátko na stůl a opět sedí, zbledlý, rozčilený. Pak vezme sluchátko a promluví svým hlasem.*)
Petr...

LÍDA: Lída. — Co je?

PETR: Lído...

LÍDA: Už jsi s ní mluvil?

(Pauza.)

PETR *(vyhrkne nečekaně)*: Ano...

LÍDA *(už neskryje své rozčilení)*: A co?

PETR: Musím tě hned vidět!

LÍDA: Řekni mi alespoň...

PETR: Všechno ti řeknu — za půl hodiny jsem tam dole u vás.

LÍDA: Petře...

PETR *(nedokáže s ní teď mluvit)*: Letím, Lído.

(Zavěsil a zůstal sedět. Lída stojí bez hnutí, pak po paměti podá pánu v taláru sluchátko, náhle se rozpláče a rychle odchází. Petrus znovu bere sluchátko a vytáčí nulu. Hřbetem ruky si přejež čelo.)

Slečno... Petrus... tu mou výzvu zrušte... Co? Ne, už nebudu...

(Položil. Vstal. Pán v taláru řekne přísně i smutně.)

PÁN V TALÁRU: Petře Petrusi, tohle neskončí dobře!

(Pomalou odchází do sálu.)

SVĚTLA

GONG

(A teprve pak, už uprostřed cesty, si vzpomene a poznamená.)

Přestávka...

A SKUTEČNĚ JE

DRUHÉ ODDĚLENÍ

Nutno předpokládat, že se okolnosti, zmíněné v záhlaví prvního oddělení, v podstatných rysech nezměnily. Nutno předpokládat i to, že se diváci vyrovnali, smířili s naším způsobem rozvíjení příběhu metodou retrospektivní analýzy. Není tedy žádný důvod v tomto způsobu nepokračovat.

Opona zůstane otevřena po celou dobu přestávky; na scénu opět přinesou lavici z úvodu. S druhým zvonkem přijdou a usednou do ní zády k divákům Stibor, Lída, Petr a Petrusová; sedí nemluvně a nehybně, jen Petrus nevydržel a zapálil si cigaretu. Ale zhasne ji a ustává spolu s ostatními, když úderem hodiny tmavne sál a z něho vstupuje na ozářenou scénu pán v taláru se svými spisy. Na jeho pokyn usednou.

16.

PÁN V TALÁRU: Pokračujeme... (*Zkoumavě obhlédne lavici a pak se nespokojeně obrátí k sálu.*) Hrabětová Majka! Co je to — Majka? Marie!

(Majka vystoupí z hlediště na scénu, bleďá, ale klidná.)

Rozšiřuji žalobu i na vás. Víte proč!

MAJKA: Ano.

PÁN V TALÁRU: Věděla jste od své přítelkyně, že nehodlá jít přes mrtvolu, že je pro ni rozhodující stanovisko Petrusa a souhlas jeho ženy. Vy jste poradila Stiborovi, aby je ovlivnil nátlakem a hrozbou.

MAJKA: Ano...

PÁN V TALÁRU: Cítíte se vinna?

MAJKA: Rozhodně ne!

PÁN V TALÁRU: Aha — jste žena! — Sedněte si tam!

(Ukáže na lavici; Majka se posadí vedle Stibora.)

Tak pokračujeme.

(Scéna se ponoří do šera. Na předscénu vystoupí Lída a Petr, oba se svěšenými rukama, sklopenou hlavou.)

Matysová, vy jste se oblékla a šla kam?

LÍDA: Dolů, před kolej...

PÁN V TALÁRU: Přišel jste tam, Petrusi?

PETR: S nepatrným zpožděním...

PÁN V TALÁRU: Protože jste šel pěšky, aby byl čas promyslet věci znovu a přesněji.

PETR: Čestné slovo, nemyslel jsem na nic! Nebyl jsem schopen...

PÁN V TALÁRU: To jste si namlouval, Petrusi. Ve skutečnosti právě ten večer a ještě značnou část noci až do určité chvíle pracoval váš mozek na plné obrátky. Byl jste dokonce schopen kombinovat otázky, které vám mohla Matysová položit, a už předem jste na ně nalézal nevývratné argumenty. Nicméně hned první vás dokonale vyvedla z míry, přestože byla prostá, logická a bezpečně očekávaná — jak zněla?

LÍDA: Tak co...?

PÁN V TALÁRU: Tváří v tvář člověku, který po dvakrát mocně vstoupil do vašeho osudu, vzpřícila se vám lež v hrdle. Pocítil jste dojetí, stud. Velmi něžně jste ji políbil. A dokázal říct pouze:

PETR: Pojď někam, kde se dá dýchat...

(Stojí stále nehnutě vedle sebe, ale na horizontu se už rozsvětlí projekce: pole za městem; zdaleka sem doléhají zvuky nočního nádraží, občas zavane vítr a po celou dobu intenzivně přede blízký transformátor.)

PÁN V TALÁRU: Čas! Potřeboval jste čas a klid — jen proto jste hnal taxikáře až do Zahradního města. Měl o tom své mínění, protože když jste mu platil u meze, kde končilo město a začínala pole, zašeptal důvěrně: Mladej pane, takový teplo zase není... Ale noc byla poměrně teplá, i ta noc pomohla, neboť díky suchému větru chutnala spíš jarně; nenasákla skličující vůní listopadového tlení. A ta noc, šířka polí, mihotavá galaxie oken a hvězd, zdůvěrnělé bafání posunujících lokomotiv i jednotvárný, uklidňující tón transformátoru — to vše vám vrátilo jistotu, důvěru a sľu. Teprve pak jste začal — lhát. Líčil jste jí střízlivě, i když trochu rozechvěle, obsah rozhovoru se svou ženou, rozhovoru, který se nikdy nekonal. Dlužno však říci: vlastní vyprávění vás utvrdilo v přesvědčení, že kdyby se byl konal, musel mít právě takový průběh i výsledek. A když jste jí opakoval poslední slovo své ženy — že k rozvodu v žádném případě nesvolí — byl jste dojat a skličěn a upřímně přesvědčen, že se děje křivda. — Lída mlčela, žmolala v ruce kapesníček. Promluvila, až když jste začal být znepokojen.

LÍDA: Tak to řekla? .

PETR: Tak nějak...

LÍDA: To znamená...

PETR: To znamená, že s tím musíme počítat. Co budeme dělat, Lído?!

LÍDA: Nic...

PETR: Nic... Něco musíme...

(Tu se Lída zastaví a obejmě ho. Mluví vášnivě, vroucně — a první její slova ho naplní novou nejistotou.)

LÍDA: Petře, já tě mám moc ráda... moc! Strašně! Těžko tak někoho budu mít... — Ale právě proto nechci, nemohu chtít, abys měl bolest, nepříjemnosti, to by se všechno pošpinilo. Nikdy bych nebyla šťastná. — Petře, ty jsi mi sám řekl, že se vezmeme...

(Petrus je napjat na nejvyšší míru.)

Tak já ti teď sama vracím slovo!

PETR: Lído!

LÍDA: Bude to těžké... ale bude to tak lepší. Všecko zůstane, jak bylo... hezké, čisté... Bude to tak lepší, vid... miláčku... mlč! Bude... mlč...

PETR: Lído! *(Je opravdově vzrušen a dojat takovou láskou.)* Lído... *(A hledá její rty a ona mu je sama nabídne.)*

17.

(Projekce zhasne. Na předscénu vyšla maldlná Lída.)

PÁN V TALÁRU: Lído Matysová, myslela jste všecko doopravdy, anebo to byla pouze jedna z oněch velkomyslných nabídek, kterých jsme schopni, jen víme-li naprosto bezpečně, že nebudou přijaty?

LÍDA: Neřeknu vám přesně, co jsem přitom myslela, protože tu noc vidím jako za mléčným sklem, jako v narkóze. Ne, určitě jsem to vyslovila bez výhrad a bez přetvářky, ale současně — přiznám se — jsem nepřestala na okamžik věřit, že je to jen těžká zkouška, že všecko dopadne dobře, šťastně... I to mne utvrzovalo... nesmějte se, nejsem pověřčivá, ale někdy člověk usuzuje i ze šťastné hry náhod... Čekala jsem na Petra před kolejí, patnáct, dvacet minut a najednou mně napadlo: než napočítám do třinácti, přijde. Řekla jsem dvanáct — a objevil se na rohu ulice... Tolik dní pršelo, a zrovna tu noc ne a nad polem stála Cassiopeia — ukázal mi ji Petr ještě v Brně, při první schůzce. Pak jsme mluvili a bylo zle, ale na nádraží pískali posunovači a já si pomyslela: když písknou jen sedmkrát, vezmeme se. A pískli sedmkrát, ani víc, ani méně, vím to jistě, protože jsem napínala uši, abych slyšela, co jsem tak zoufale nechtěla slyšet. A ještě jsem si vzala do hlavy: nesmíme se rozejít, než začnou rozvážet mléko... bláznovství na pohled, ale já se narodila ve městě, mě nebudili kohouti, pod okny byla mléčárna, ráno začínalo bubnováním ban-

dasek a od té doby je pro mne mléko — nový den. Chtěla jsem do něho vstoupit s Petrem a on, ačkoliv nic netušil a byl tolik unavený, chodil se mnou dlouhé hodiny po ulicích, pozorný, něžný, a povídali jsme si, vzpomínali i mlčeli, i mlčeli o stejných věcech. Ale mlékaři nejeli a došli jsme ke koleji a proto musel souhlasit, že ho na-
posled doprovodím já. Nenávídím loučení... ale... ale já jsem se nechtěla loučit!!! Objevila se jeho kolej, došli jsme na roh a on mě vzal za ruce. Dostala jsem strach, žaludek mi sevřela tupá bolest, není nic horšího než utkvělá představa. Ještě chvíli! Ještě chvíli...

(Na horizontu projekce: ulice před rámem, tichá, pustá. Oba jsou popelaví svou bolestí, nevyspáním, únavou i chladem. Ale Lída sebere všechnu sílu.)

LÍDA: Vidíš, jak jsme se hezky prošli...

PETR: Hezky...

LÍDA: Byla bych stejně nespala... a když se rozloučíme teď, bude to takové... takové normální, víd?

PETR: Lído... *(Přistoupí k ní, obejmě ji, něžně přitiskne svou tvář k její.)* Lído, ty jsi nejlepší člověk...

LÍDA: Proč je všechno tak smutné...

PETR *(snaží se ji utěšit)*: Chvilí smutné a chvíli krásné, Lído, to je nejsilnější zákon života. Co dneska prožíváme jako tragédii, to možná za rok... jako tenkrát... Ne!... Sbohem, Lído!

(Stiskne jí ruce a chce rychle odejít, protože už nemá síl. Ale ona jeho ruce podrží ve svých.)

LÍDA: Vrat mi fotografii.

PETR: Mám ji nahoře...

LÍDA: Počkám.

(Petr se podvoří; chápe ji. Odejde právě ve chvíli, kdy se blíží zvuk řachtavého auta. Lída v náhlé blaženosti zavře oči.)

Mlékaři...

(Projekce zhasne. Na předscénu vchází unavený Petrus, schovávající klíče.)

PÁN V TALÁRU: Petrusi, vám není dobře.

PETR: Je mi hůř než hrozně, myslím, že ode dneška už nejsem, čemu říkají mladý člověk. Včera, než jsem mluvil se svou ženou...

PÁN V TALÁRU: Petrusi, vy jste s ní přece nemluvil.

PETR *(přetře si čelo, je mu viditelně zle)*: Mám trochu horečku... osm hodin chodím s Lídou a celou tu dobu... neumím lhát — proto jsem musel uvěřit, uvěřit, že je pravda, co jí říkám... Teď jsem klidný, protože mě obrnil skleněný zvon únavy, ale až na ni vzpomenu zítra, za rok... budu možná plakat nebo křičet ze spánku. Nechápu, nechápu, jak jsem se mohl tenkrát smířit s rozchodem! A přitom jsem se jí — teď — sám, dobrovolně, z vlastního rozhodnutí vzdal. Já nevím, co to bylo, prostě se mi najednou zatmělo před očima a řekl jsem tu lež. Ne — vím: dostal jsem strach. Strach! Ne o sebe! O ní! Protože by i v téhle době musela se mnou projít trestnou uličkou zloby a špíny. Je to hrozné, ale je to tak! Lída je příliš citlivá; bojím se, že by zaplatila neúměrně mnoho. Bojím se, že by se nikdy nezbavila pocitu provinění, který by poznamenal všechny naše budoucí dny... i objetí. Bojím se — a nedovolím. Děláním jí bolest — aby byla šťastná. Jednají tak opravdu slaboši? — Stibor dostane novou příležitost... marnou, ale pozná aspoň sám... moje žena se nebude pokořovat odmítáním souhlasu, fakulta nezažije „morální rozklad“... a já se prokoušu...

PÁN V TALÁRU: Petrusi... je tohle pravda?

PETR: Mluvíte přece s mými myšlenkami!

PÁN V TALÁRU *(usměje se smutně)*: Víc než všechny lidi na světě obelháváme sami sebe, Petrusi. Můžeme přežít opovržení jiných, ale naše vlastní by nás zabilo...

PETR: Nemusíte mít starosti, je to mnohem horší. Já jsem totiž

teprv teď pochopil, že co mi dala Lída, nedá mi už nikdo na světě. Nikdy nikdo na světě. Jenomže teď už nemohu zpět. To by se musel stát zázrak — a zázraky se bohužel nedějí. — Promiňte, začíná den. Vrátím jí fotografii a půjdu spát. Chci dlouho spát... protože je to první den — bez ní. *(Udělá krok do scény a strne.)*

(Na horizontu projekce: známý pokoj v koleji. Na gauči sedí rozpačitý Vašek Král, který oblékl přes pyžamo prádák. Proti němu na židli, rovněž v plášti, Lída Petrusová. Král s ulehčením vstane. Zní Beethoven.)

KRÁL: Tady seš...

PETR: Buď zdráva, Lído...

PETRUSOVÁ: Buď zdrav, Petře...

(Pauza. Král vezme ručník a zamumlá.)

KRÁL: No tak já se jdu...

(A šourá se předscénou pryč. Petrus se vzpamatoval.)

PETR: Nevěděl jsem, že... Lído, promiň na okamžik! *(Obrátí se a dohoní Krále. Říká mu tichým, naléhavým hlasem.)* Vašku, prosím tě, dole čeká Lída, nemohl bys...

KRÁL: Vlez mi na záda! *(Jde do tuhého a on je v tom už takhle po krk. Petr se nejistě vrací.)*

PETR: Musíš mi odpustit, ale měli jsme včera večer takovou...

PETRUSOVÁ: Čeká dole?

PETR *(se poleká)*: Kdo?

(Petrusová mu podá fotografii, která byla opřena o rádio. Nemá to smysl. Kývne.)

Lído, nevím, kdo měl zájem, aby mne předběhl. Byl bych ti nejpozději dneska...

PETRUSOVÁ: Nenechávej ji čekat.

PETR: Prosím?

PETRUSOVÁ: Přiveď ji přece.

PETR: No to nejde, je pět hodin, vrátný... *(Pod jejím pohledem sklopí hlavu.)* Snad bychom měli napřed spolu...

PETRUSOVÁ: Patří k tomu stejně jako ty a já.

PETR: Poslyš: kdybys přijela včera — možná. Ale v tuto chvíli je vše vyřešeno, není nejmenší důvod ke scénám.

PETRUSOVÁ: Nepřijela jsem dělat scény.

PETR: Tak si dej laskavě vyložit...

(Vejde Lída Matysová.)

LÍDA: Petře! Nezlob se, měla jsem strach, že ti není dobře...

(Spatří cizí ženu a zarazí se. Petrusová vstane. Jde k ní. Pauza. Pak jí zcela normálně podá ruku.)

PETRUSOVÁ: Petrusová. *(Mlčet.)* Posadte se. *(Podívá se na něho i na ni.)* Co chcete dělat?

LÍDA: My? Vy přece...

PETR *(své ženě rychle)*: Lído, prosil jsem tě...

PETRUSOVÁ: Já se jen ptám, co chcete dělat? To musíte vědět především vy.

LÍDA: Pro mne je rozhodující váš názor.

PETRUSOVÁ: Můj názor? *(Sejme brýle a unaveně protírá oči.)*
Pokud jde o mne, nebudu vám stát v cestě... S rozvodem samozřejmě souhlasím.

(Petrus na ni hledí s úžasem, Lída s náhle propuklou nadějí.)

19.

(Projekce zhasne. Lída Petrusová vychází na předscénu a nepřestává si mnout oči.)

PÁN V TALÁRU: Obdivuji.

PETRUSOVÁ: Co?

PÁN V TALÁRU: Sebeovládání. Petrus nazval vaši hrdost ne-lidskou, nezní to nejlíp, ale není to nepřesné.

PETRUSOVÁ: Mýlíte se. Ovládat se musí pouze ten, kdo trpí, nenávidí nebo miluje.

PÁN V TALÁRU: To je váš případ.

PETRUSOVÁ *(chce oponovat, ale tu se v ní provalí potlačovaný cit;*

hovoří vášnivě, téměř v slzách, je to neuvěřitelné a děsivé jako vřech dávno vyhaslé sopky): Ano! Ano! Máte pravdu! Nenávidím ji a miluji ho! Miluji ho od první minuty, ale mně bylo už... skoro třicet. Dělal jsem všechno, abych ho neztratila, abych se — je to ponižující — vyrovnala té první. A to právě byla chyba, protože člověk, který se neustále srovnává a v každém okamžiku seřizuje své city, podléhá, nutně musí podlehnout křeči. Už jsem neuměla být něžná, chladná nebo klidná, byla jsem vždycky příliš něžná, příliš chladná, příliš klidná nebo příliš rozčilená, třeba jen o kapku, ale právě o tu, kterou přetéká sklenice. Přestala jsem být normální, určitě i můj klid působil hystericky a moje hysteric... tu vidíte, tu vidíte... Já, která od mládí vyznávala svobodu, volnost při vzájemné důvěře, ztrácela jsem hlavu a trucovala jak sextánka, když se Petr vrátil o pár minut později, než slíbil. Na štěstí mnohé jsem dokázala překousnout v sobě, ale i nevyslovené věty zůstávají v mozku jako nakažlivé mikroorganizmy a plodí další. On je cítil a uráželo ho to a byli jsme si čím dál cizější. Toužila jsem po něm... ale kdykoliv se pokusil o smír, viděla jsem v tom soucit a uzavřela se ještě víc. Jen proto — když mi navrhl Čínu — šla jsem na okres... Ne! Jako jsem dřív všechno popírala, abych se ospravedlnila sama před sebou, teď doznávám: jsem vinna, jsem, a nemám na něho právo... Nezáleží mi na trestu, protože si nejtěžší ukládám sama: dál půjdou bez překážky, pokud to závisí na mně!

(Pán v taláru se náhle smutně zasměje.)

Proč se smějete?

PÁN V TALÁRU: Co lidem zbývá, když se jim chce plakat!
(Přestane se smát.) Za jednu noc tolik falešných gest. A jediná Matysová má odvalu to přiznat!

PETRUSOVÁ: Jaké gesto! Já ustupuji, chápete! Řekla jsem mu to... klidně a před ní...

PÁN V TALÁRU: Chápu... Ona to byla také jediná možnost, jak ho ještě získat zpátky. *(A podívá se jí zpřímá do očí a ukáže přísně na další scénu.)*

(Na horizontu projekce: kavárnička s nápisy na okně, venku i uvnitř ranní ruch; z rádia se line veselá hudba, Lída a Petr usedli za stůl, napjati, mlčeli. A už je tu hlaholící vrchní.)

VRCHNÍ: Dobrého rána pro dámu i pána, dvě kávičky do konvičky, že áno, rohlíček a máslo též by páslo, cože?

(Petr se nepohne a Lída slabě kývne. Odpluje. Jejich zraky se setkají, ale on uhne. Opět je tu vrchní s nádobíčkem a štěbetá.)

A máme předpověď, že se nám ochladí, že áno, takže nám pro zahřátí zbyde akorát kafe a ta láska, cože? *(Tu si lépe všimne Lídy a také panující nálady.)* Pardón...

(A decentně se vzdaluje, ometaje utěrkou sousední stoly. Petr začne míchat kávu. Tentokrát ho Lída vezme za ruku.)

LÍDA: Petře, co ti je...?

PETR: Ty se ptáš...

LÍDA: Já vím... tebe to bolí víc... ale Petře, ona je určitě čestná... a moudrá; jestli změnila rozhodnutí, ví proč!
A to je řešení — pro nás.

PETR *(sklesle)*: To si myslíš.

LÍDA: Jak to?

PETR: Teď jsme na tom ještě hůř. Ona bude velkomyslná, ustoupí — to má zvuk, formát, rozumíš — a tebe uštvou, ze sympatie k ní.

LÍDA: Kdo?

PETR: Lidi.

LÍDA: Každý, kdo nemá zlou vůli, musí přiznat, že v tomhle případě máme právo. Máme právo! Co jiného by už tedy byla vzpoura proti konvenci?

(Když se Petr trpce usklíbne, Lída řekne zaraženě.)

Přednášíš o tom...

PETR *(při té zmínce se podívá na hodinky a ulekne se)*: Už mám být v kabinetu! *(Jedním lokem vypije kávu. Pak, zaplnaje pláště, nakloní se přes stůl.)* Lído, včera jsem dostal těžkou ránu — že si tě nesmím vzít. Zbyly dvě možnosti: zbláznit se bolestí, anebo ji v sobě zlomit. V noci jsme se s tím vyrovnali; prosím tě pěkně, pochop, že se teď nemohu jen tak... Po-

třebujeme oba klid, vyspat se a znova všechno promyslet. Prosim tě o to! Sejdeme se zítra večer, ano? (*Tiskne jí ruku, už stojí. Ona neodpoví, jen se dívá. Petrus sklopí oči, nechce se setkat s jejími, aby se v nich nerozplynulo jeho rozhodnutí.*) Lidečko!... buďme silní jako v noci — at se děje co děje! (*Ještě jí stiskne ruku a pohládí po vlasech.*) Na shledanou, Lído!

(*Odchází, jako by se omlouval. Stále zní veselá melodie. Lída sedí jako socha; pak se vzpomene, pochopí. Čemu se zdráhala uvěřit, zaplavuje teď její mozek. Do očí jí znovu vstoupí slzy, tentokrát jiné než poslední. Vyskočí a uteče. Pán v taláru spěšně vykročí za ní, a když ji nezastavil, shání vrchního.*)

PÁN V TALÁRU: Haló!... Haló!... (*S překvapením zjistí, že stojí mlčky vedle něho.*)

VRCHNÍ: Nechte je...

PÁN V TALÁRU: Nezaplatili.

VRCHNÍ („plati“ *za ně z kapsy do tašky*): Zaplatí jinde... jen bych řekl, že to bude dražší...

20.

(*Projekce zhasne.*)

PÁN V TALÁRU: Stibor Milan!

(*Stibor vystoupí na předscénu.*)

Obžalovaný, rekonstrukce téměř ve všech bodech potvrzuje vaši vinu.

STIBOR: Mou? Mou? Ne Petrusovu?

PÁN V TALÁRU: Nechte Petruse stranou, hovoříme teď o vás. Skutečnost, že jste ho zastrašil...

STIBOR: Copak není příznačné, že se zastrašit dal?

PÁN V TALÁRU: Stibore, musíte připustit, že zde nejste proto, abyste kladl otázky. Zajímají mne pohnutky. To bylo ze msty? Chtěl jste se Matysově pomstít?

STIBOR: Lídě? Proboha proč Lídě?

(Vyjde matka.)

MATKA: On se ptá proč? On se ještě ptá? Málo mu ublížila? Děti, proč vám nestačí jedna jizva, proč se vrháte pro nové před očima svých matek! Miloval ji víc než mne, přijali jsme ji do rodiny jako vlastní...

STIBOR: To není pravda!

MATKA: V nejmenším si nemohla stěžovat, před svatbou jsem ji dokonce sama pozvala na čaj a promluvila si s ní jako s dcerou...

STIBOR: Lžeš!

MATKA: Milane!

STIBOR: Lžeš! Mami... ty lžeš!

MATKA: Jak to se mnou mluvíš! *(Vykřikla a udeřila ho. Pak stojí náhle zaražená, skleslá.)*

STIBOR: Tos neměla... mami...

PÁN V TALÁRU: Mluvte, Stibore!

STIBOR *(tíše)*: Přišel jsem tenkrát nečekaně domů a viděl Lídin plášť. Napadlo mně... chtěl jsem... po špičkách jsem došel k pokoji a slyšel je...

MATKA: Přisahám — při všem, co je mi drahé — tlumočila jsem věrně každé slovo...

STIBOR: Každé slovo! Ale tón! Slova mohou být nejlepší, ale když se jim dá jiný tón... chápete? Je rozdíl, řeknu-li, *(přesně napodobí vlnitou intonaci Stiborově ze třetího obrazu)* „doufám, že se tu cítíte jako doma“ — anebo jestli řeknu...

(Na horizontu projekce: pokoj u Stiborů, záclona, obraz na zdi. Lída sedí u stolu a Stiborová usedá proti ní; stejně se pohybují, mluví stejný text jako ve třetím obraze — ale Stiborová se nedokáže přemoci, aby každému slovu nedávala jízlivý, otevřeně nevraživý podtext; zcela přirozeně se Lída naježil a oplácí podobně. Je to osklivý rozhovor, tím horší, že vedený společensky uhlazeně.)

MATKA: Doufám, že se tu cítíte jako doma...

LÍDA: Ano!

MATKA: Řekla jsem Milanovi — bude-li chtít, mohu se s ním odstěhovat.

LÍDA: Určitě na to nepřistoupí...

MATKA: Přistoupí. Dvě ženské pod jednou střechou, to nikdy nedělalo dobrotu. A vy jste tu teď důležitější...

LÍDA: To neříkejte!

MATKA: Je to lepší, Liduško. Já ho věčně rozmazlovala, nejvyšší čas, že mě vystřídáte. Máte ho stejně ráda jako já, vidíte!

LÍDA: Můžete být bez starosti!

(Upustí taříček. Stiborová významně pokyvuje hlavou a sbírá střepy. I to Lídu uráží; pomůže jí.)

Nezlobte se.

MATKA *(s kamennou tváří):* Proč? Vždyť je to už vaše. Střepy znamenají štěstí, děvenko, a já vám ho přeju vrchovatě!

LÍDA *(dá jí pocitit, jak málo tomu věří):* Děkuju vám...

21.

(Projekce zhasne. Stiborová pomalu dochází k Milanovi, v očích provinění a strach.)

MATKA: Milane...

PÁN V TALÁRU: Jaroslavo Stiborová, narozená 1908, vdovo po odborném učiteli, rozšiřují žalobu také na vás. Pro křivé svědectví a — spoluvinu.

MATKA: Milane...

PÁN V TALÁRU: Jděte si sednout!

(A ona odejde v náhlém pláči, zřícena tím, že na ni syn ani nepohlédl.)

Tímto svědectvím jste ovšem přitížil i sobě.

STIBOR: Já vím...

PÁN V TALÁRU: Měl jsem vždycky dojem, že jste bral pocity Lídy Matysové na vědomí, jen pokud se shodovaly s vašimi. Pokud její radost nepramenila z vaší radosti a její

obavy nebyly vašimi obavami, považoval jste je více méně za absurdní.

STIBOR: Nechtěla si přece vzít mou matku, ale mne!

PÁN V TALÁRU: I o tom jste byl přesvědčen tak skálopevně, že její stanovisko bylo pro vás leda — zajímavé. Nečekl jste například nikdy „Vezmeš si mě?“ , ale vždycky „Vezmi si mne!“

STIBOR: Věřil jsem, že mě má ráda!

PÁN V TALÁRU: To asi měla... jistě měla. Jenomže mít rád, pane — nic než základní fakt. Zrno. Myšlenka. Co z něho vzklíčí, co se z ní zrodí, to je otázka složitého procesu, který vyžaduje jemnost... i sílu...

STIBOR: Byla taková síla! Moje láska!

PÁN V TALÁRU: Ptám se ovšem, zdali taková láska — poněkud zúžená — nepřestává být láskou.

STIBOR: Jak můžete... pochybujete si o mé od-vaze, talentu... ale o tom! Dokážu vám! Snadno! Nejen tehdy, když se to stalo — to jsem nic nechápal, ničemu nerozuměl — ale i teď, po všem... Věděl jsem, že Petrusová přijela a tušil, co bude. Od rána jsem Lídu čekal u koleje...

PÁN V TALÁRU: Pršelo?

STIBOR: Pršelo...

(Pán v taláru natáhne ruku za portál a podá mu jeho plášť a klobouk. Stibor navlékne plášť a mluví dál, s kloboukem v ruce.)

Lída se vrátila domů až odpoledne, velmi rozčilená, protože ji na fakultě uvítalo ledové ovzduší; díky...

PÁN V TALÁRU *(nečekaně vybfne)*: Dík komu?

STIBOR *(znejistí)*: Majce a Toškovi... tam stáli za Petrusem. Když i v menze slyšela narážku, položila příbor a odešla. A já tam stál... jediný člověk, který jí podával ruku. Lído...

(Na horizontu projekce: ulice s odpoledním ruchem. Lída přichází ochromena, pohybuje se jen mechanicky. Oči má zarudlé nevyspáním a lesklé. Strojový pohled na hodinky — zvedla ruku, ale nestočila k nim zrak — a stojí před Stiborem. Tíše ho pozdraví.)

LÍDA: Buď zdrav...

STIBOR: Čekám tu od rána.

LÍDA: Proč...

STIBOR: Abych se zeptal teď... jak ses rozhodla.

LÍDA: Co jsem se měla rozhodnout?

STIBOR: Lído... po třetí v životě ti nabízím: vezmi si mě!

(A jako by se bál její odpovědi, pokračuje — rychle, naléhavě.)

Lído, včera mi prozradil hlavní inženýr, že ten rozdělovač dají patentovat. Ten, co jsem ho kazil, když jsme spolu chodili a dodělal, když jsi mi slíbila... Lído, když budeš se mnou, já dokážu tolik... my spolu dokážeme...

LÍDA *(mírně, jako by se omlouvala)*: Víš přece, že ho mám ráda...

STIBOR *(udeřl)*: Stejně si tě nevezme!

(Zasáhl ji; chtěla se usmát, ale nedokáže to.)

LÍDA: Ty to víš...

STIBOR: Stejně jako ty. Nebude to poprvé!

LÍDA: Ne! Tenkrát jsem to byla já!

STIBOR: Bojíš se přiznat sama sobě, žeš jenom odešla dřív, než by to byl udělal on!

LÍDA: Ale tentokrát je to přece...

STIBOR: Totéž! Udělala bys mu největší radost, kdybys teď zase odjela!

LÍDA: Není pravda!

STIBOR: Je. Nenamlouvej si nic!

LÍDA: Nemůže to být pravda...

(Ale zachvátil ji strach a v té chvíli v ní uzrdlo náhlé rozhodnutí. Stibor to netuší, promluví s bolestnou naléhavostí.)

STIBOR: Lído! Nikdo tě nebude mít rád jako já. Proč to nemůžeš pochopit! Já pro tebe udělám všechno, všechno!

(A Lída je už daleko, nic na tom, že tu stále stojí. Mdotožně zvedne ruku, jako by ho chtěla pohladit — za lásku i bolest, které není schopna utiřit. Ale neodvážl se. Řekne jen.)

LÍDA: Jsi hodný... *(A jde pryč.)*

(Projekce zhasne. Milan Stibor vyjde na předscénu, klobouk mu vypadne z ruky, shýbne se pro něj, hmatá jako slepý.)

PÁN V TALÁRU: Nervy!

STIBOR: Hodný... To je asi něco jako blbý! Hodný je synonymum idiota! Já jsem hodný, ale ráda má Petrus. Logika! Logika!!

PÁN V TALÁRU: Nervy!

STIBOR: A že ji miluju...

PÁN V TALÁRU: Já. Já.

STIBOR: Že jsem ochoten odpustit, že jsem se od ní neodvrátil...

PÁN V TALÁRU: Nikdy to nezapomenete zdůraznit.

STIBOR: Že kvůli ní nepracuju, nejím, nespím...

PÁN V TALÁRU: Potřebujete Lídu proti nespavosti?

STIBOR: Snad jsem...sobec a slaboch, ale nebyl jsem a nebudu kariérista!

PÁN V TALÁRU: Jako kdo?

STIBOR: Jako Petrus!

PÁN V TALÁRU: Důkazy.

STIBOR: Proč se s ní tenkrát rozešel?

PÁN V TALÁRU: Proč jste se s ní tenkrát rozešel, Petrusi?

(Petr vystoupí.)

PETR: Řekl jsem vám: sama mi přece napsala...

PÁN V TALÁRU: Znamka na odpověď stojí šedesát haléřů.

PETR: Co by to pomohlo, když odjela...

PÁN V TALÁRU: Nejela na Kamčatku, ale do Prahy.

STIBOR: Lidé jsou od sebe ještě dál!

PETR: Ano, ale... manželé, kdežto studentská známost... čtyři roky...

PÁN V TALÁRU: Mohli jste se vzít! Jistě by vás přeložili.

STIBOR: Nemohli! On nemohl!

PÁN V TALÁRU: Ale proč?

PETR: Byl jsem stipendista... psal jsem diplom...

STIBOR: Potřeboval peníze. Potřeboval byt.

PETR: To není pravda!

STIBOR: Je to pravda!

PÁN V TALÁRU: Tak je to pravda nebo není?

PETR (*po příkladu Stibora začne zvyšovat hlas*): Není! Prostě jsem tenkrát nevěděl... nevěděl jsem tenkrát, jak je to velké a silné! Člověk poznává hodnotu věcí, když je ztrácí!

PÁN V TALÁRU: Vy rád takhle poznáváte hodnotu věcí?

PETR: Jak to myslíte?

PÁN V TALÁRU: Jak to říkám.

STIBOR: Je pohodlný! Příliš pohodlný!

PETR: Byl jsem půl roku na brigádě! Každý druhý večer na schůzi, kolikrát jsem nespal...

STIBOR: Dovedl si vždycky spočítat, co se vyplatí. Lída byla v těch úctech příliš pasivní položka!

PETR: Ať nemluví o Lídě! Ať on nemluví o Lídě! On, který se přímo postaral, že ji teď spolu se mnou vláčejí blátem!

STIBOR: Já!! Já, který jediný s ní zůstal!

PETR: Jak se to jmenuje — hodit člověka do vody, abych na něm mohl předvádět první pomoc?!

(Skoro se na sebe vrhnou, ale pán v taláru ustoupí mezi ně. Křikne.)

PÁN V TALÁRU: Tak dost! Obžalování, nedělejte scény, nejste na divadle! Stibore, sedněte si! Máte dost příčin, abyste se v klidu zamýšlel nad vlastním charakterem!

(Stibor odejde.)

A vy se taky nerozčilujte.

PETR: Já se i tak považuju za člověka bez charakteru, nemusíte mít starosti.

PÁN V TALÁRU: Máte ještě možnost obhájit se skutkem.

PETR (*sebere se*): Obhájím! Ale jak?!

PÁN V TALÁRU: Já vám mám radit?

PETR: Vžijte se do mé situace... to aby vydrželo zvíře! Tošek měl pravdu... když jsem teď viděl a slyšel svou ženu... Kdyby byla vyčítala, plakala, křičela...

PÁN V TALÁRU: Zázraky se bohužel dějí.

PETR: Vrátila mi Lídu. Ale za jakou cenu! Bludný kruh! Jak

z něho a nikomu neublížit... A já jsem odborník — odborník na rodinné právo! To je přece k breku! Já bojuju za novou morálku, pomáhám lidem žít... a kdo pomůže mně?

PÁN V TALÁRU: Myslím, že na vás čeká soudruh Tošek.

(Na horizontu projekce: Toškova kancelář. Tošek jako obvykle kreslí na noviny své fantastické klikyháky, ve kterých ani nespoutaná fantazie nenajde asociativní vztah k probíhajícím rozhovorům. Ijemu je teď těžko.)

PETR: Chtěl jste se mnou mluvit?

TOŠEK *(se pokouší o žert)*: Prosim tě, Petrusi, buďto mi tykej, nebo ti začnu vykat, anebo si můžem onikat; ale měli bychom oba stejně — jako soudruzi.

PETR: Tykal jsem kdysi každému, ale někteří se cítili dotčeni...

TOŠEK: Tak já ne, ujišťuji tě. Už proto, že bych rád, abys ve mně viděl kamaráda — jestli může být vůbec kamarádem — kádrovák.

PETR: Prosim tě, soudruhu...

TOŠEK: Dobře, dohodnuto. Už s tebou mluvil děkan?

PETR: Ne...

TOŠEK: Docent Bečvář vám onemocněl. Na dlouho — žloutenka. Děkan tě chtěl požádat, abys od zítřka přednášel rodinné právo za něho.

PETR: Já?

TOŠEK: Máš o tom přece výbornou diplomovou práci.

PETR: Ve velké posluchárně?

TOŠEK: Ano. Zajdi k němu a neodmítej, jestli můžeš — vytrheš ho z nouze. A neboj se, je to jen na jeden semestr. Čína ti neuteče. Mimochodem, vím z ministerstva, že je tutová. Od léta.

(Vstal. Vstává i Petrus, který si to všechno nemůže srovnat v hlavě. Tošek mu podá ruku a řekne s náhlou naléhavostí.)

A mimochodem — co je nového v tvé věci?

PÁN V TALÁRU *(zasáhne s předscény)*: Teď máte něco na jazyku, Petrusi!

PETR: Ne...

PÁN V TALÁRU: Ale ano. Také otázku.

PETR: Ano...

PÁN V TALÁRU: Smím vědět jakou?

PETR: To všechno předtím... mi nabídlí — proto?

PÁN V TALÁRU: Tak se zeptejte.

PETR: Ne... určitě... určitě to nesouvisí! A kdyby, přece nemohou očekávat, že bych já... (*Zmlkne.*)

PÁN V TALÁRU (*velmi smutně*): Aha. No prosím — navažte!

TOŠEK: A mimochodem — co je nového v tvé věci?

PETR (*chvilí stojí, pak ze sebe vyrazí*): Řeknu vám zítra v poledne.

TOŠEK (*ještě jednou mu vřele stiskne ruku*): A myslí. Myslí i na sebe!

23.

(*Projekce zhasne.*)

PÁN V TALÁRU: Tošku, pojdte sem!

TOŠEK (*vychází na předscénu*): Svědectví jsem už podal...

PÁN V TALÁRU: Neprahnu po vašem svědectví. Žaluji vás, protože jste z titulu své funkce učinil nepřipustný nátlak na asistenta Petrusa, čímž se podílíte na trestných činech, citovaných v úvodu.

TOŠEK: Ale tak co je to za komedii...

PÁN V TALÁRU: To je tragédie, pane!

TOŠEK: Dobře, ale nemluvte nesmysly! Já jsem kádrovák, mimochodem, jděte to dělat za třináct stovek měsíčně, perte se o lidi a dejte si přitom nadávat po estrádách od kdejakýho darebáka, který bere pět stovek za večer! Ano, vím, jsou různí kádrováci, někteří si z toho udělali docela výnosné koryto, ale já mám staromódní názory, já jsem především komunista. Co mně vytýkáte? Že jsem nečekal, jak to skončí a potom nerazítkoval? Ty z partaje — ty ze školy? Že jsem chtěl, aby si uvědomili povinnosti ke státu, k rodině a k sobě? Jde přece o poctivé a cenné lidi; pro ně byla

ta rovnice nepřehledná, pro mne jasná. Třiadvacetiletá studentka s velkou crudicí, která má život před sebou a dost vůle, aby se s jedním zklamáním vyrovnala. A budoucí vědec, který musí mít dost odpovědnosti, aby v jednom hazardu neprohrál všechno, na co čeká celá naše společnost. Měl jsem je v tom nechat jen proto, že je jako člověk chápu?

PÁN V TALÁRU: Obžalovaný, většina vašich myšlenek stojí mimo pochybnost a diskusi, jenomže — právě ve vašem oboru — nejlepší úmysly mohou mít ještě pořád nejhorší následky. Kádrový pracovník může být nerudný nebo třebaš chodit po hlavě — to ho nekvalifikuje. Ale nesmí udělat povrchní analýzu a nesmí přehlédnout základní fakt. Vy jste ho přehlédli!

TOŠEK: Jaký fakt?!

PÁN V TALÁRU: Budete mít oba smutné potěšení poznat jej sami.

TOŠEK: Kdo oba?

PÁN V TALÁRU: Vy jako člověk i vy jako komunista... jestli už existujete ve dvou podobách! Sedněte si!

(Tošek odejde.)

(Na horizontu projekce: pokoj v koleji. Stmívá se. Na gauči polo leží, polo sedí Vašek Král. Má na kolenou skripta, ale v ruce dopis, zavřenou obálku. Nerozhodně brejle na pána v taláru.)

PÁN V TALÁRU: Pokračujte! Vejde Petrus.

(Vchází Petrus, ani nesolékne plášť. Král okamžitě schová obálku a hledí usilovně do skript.)

PETR: Kde je Lída?

KRÁL: Která...

PETR: Moje Lída... žena!

KRÁL: Jak můžu vědět?

PETR: Má tu ještě věci?

KRÁL: Už si je vzala...

(Vidí, že se Petrus podíval na hodinky a obrátil ke dveřím.)

Kam jdeš?

PETR (*zastaví se*): Já nevím. — Vašku! Co si o tom všem myslíš?

KRÁL: Já nevím...

PETR: Já věděl... toho jsem se právě bál, že jedné z nich ublížím.

KRÁL: Ta Lída... teda tvoje žena... je taky báječná...

PETR: Je jí asi těžko...

KRÁL: Asi jo...

PETR: Protože ona jediná ztrácí. (*Náhle se rozhodne.*) Snad ji ještě chytím!

KRÁL: Proč?

PETR: Já nevím... ale zdá se mi, že bych se měl... omluvit nebo aspoň poděkovat za všechno... nemyslíš?

KRÁL: Já nevím... V kolik jí to jede?

PETR: Sedm pět.

KRÁL (*popožene ho*): To máš nejvyšší čas...

PETR (*podívá se na hodinky a pospíchá*): Sbohem.

KRÁL: Buď zdrav.

PÁN V TALÁRU: Králi, nezapomněl jste na něco?

24.

(*Projekce zhasne. Král se přišourá na předscénu i se svými skripty. Nemluví, hučí.*)

KRÁL: Já nevím...

PÁN V TALÁRU: Neměl jste mu něco vyřídit? Od Matysové?

KRÁL: To neměl...

PÁN V TALÁRU: Nebo odevzdat?

KRÁL: Odevzdat jo...

PÁN V TALÁRU: Obálku?

(*Král ji beze slova vytáhne ze skript.*)

Víte co v ní je?

KRÁL: To prosím nevím...

PÁN V TALÁRU: A tušíte?

KRÁL: Myslím, že jo.

PÁN V TALÁRU: Co?

KRÁL: Prořekla se, že jede pryč. Asi mu to tam píše. A ještě jiný věci, že...

PÁN V TALÁRU (*se rozčílí*): Václave Králi, vy, který jste neměl dost odvahy povědět svůj názor přáteli, ačkoliv jste znal a tušil, který jste mu dokonce ze zbabělosti napomáhal, kde se ve vás vzala ta drzost, ta drzost nevyplnit úkol svěřený vám s takovou naléhavostí Lídou Matysovou. Obžalovaný, ano obžalovaný! Nemáte-li páteř, měl jste mít minimálně rozum! Sedněte si a obdivujte své dílo až do konce!

KRÁL: Ale já jsem se pak přestěhoval...

PÁN V TALÁRU (*neovládne se už a téměř zařve*): Sedněte si!

(Na horizontu projekce: pokoj v koleji Lídy Matysové. Lída, už oblečená, s námahou zavře kufr, když vstoupí Majka, která se zřejmě vrací z přednášky. Ustrne.)

MAJKA: Co to děláš? — Kam jedeš?

LÍDA: Domů.

MAJKA: Zbláznila ses?

LÍDA: Ne.

(Je naprosto klidná, tak klidná, jak klidné jsou před výbuchem sopky, spalující se neviditelným vnitřním žářem.)

MAJKA: Tak mi vysvětli...

LÍDA (*s trochou hořké ironie*): Nebudu kazit pověst fakulty. Nebudu vás jítřit svou přítomností... a jemu nebudu ztěžovat pozici...

MAJKA: Lído, prosím tě, neblázni! Zamotáš to ještě víc. Kdo ti co nakukal? No muselas přece počítat, že ti nebudeme aplaudovat, ale tohle? To je řešení — zazvonit a utéct?

LÍDA: Neutíkám. Chci si odpočinout, rozmyslet...

MAJKA: A — on?

LÍDA: Uklidni se taky, dá do pořádku své věci a potom...

MAJKA: No co vlastně bude potom? Necháte toho, nebo to začne zas?

LÍDA (*zvedne kufr*): Napsala jsem mu. Dohodneme se teď na nádraží.

MAJKA (*zastoupí jí naposled cestu*): Lído, to je šílenství! Tak toho nechte hned a nemusíš nikam jezdit! — Lído, já byla přece doteď tvoje nejlepší kamarádka, všš to!

(Lída kývne.)

Záleželo ti na tom?

(Lída kývne. Majka ukáže na kufr.)

Ale jestli uděláš tohle — tak jsi mě strašlivě zklamala!

(Lída smutně kývne po třetí a jde. Majka vykřikne.)

A škola! Zápočty!

(Lída jen těžce pokrčí rameny a pokračuje v chůzi k předscéně. Majka zahlédne zkoumavý pohled pána v taláru a zdrceně se brání.)

Jak může člověk jen tak... pro nic za nic...

PÁN V TALÁRU (*výsměšně*): Jste žena!

(A jde vstříc Lídě, vezme její kufr a dokonce ji utěšlivě položí ruku kolem ramen, zapomínaje pro tu chvíli zcela na své poslání.)

25.

(Projekce zhasla. Kdesi daleko odbíjejí hodiny hlubokým hlasem čtvrti a půlky. Pán v taláru se vzpomíná, odkasle a je veta po jeho účastné přivětivosti.)

PÁN V TALÁRU: Matysová, nedojímejte se! Není vám dobře duševně ani fyzicky — chápu, věcerejší noc a dnešní den — ale konec konců nejste svedená oběť nýbrž svéprávný občan a k tomu skutečně na prahu života. Je-li vám hůt — to musíte cítit — než stačíte v tomto stavu unést, jděte k někomu, dýchejte zhluboka nebo počítejte do tisíce. Já vím, ale rozhodně mobilizujte všechny síly na obranu

před sebou samou. Tisíckrát horší než zuřivý hněv či bezedné hoře jsou vteřiny závrtné skepse, Matysová, protože udeří zákerně, rozvracejí ochranný krunýř přirozených zábran i nadějí a vydávají člověka na milost — nemilost první myšlenky — buď si dobrá, buď si zlá! Tak na to pozor, Matysová!

LÍDA: Vy máte o mne strach? Někdo má o mne strach! Strach o mne nebo strach z nepříjemnosti? Ne, rozumím vám... ale — není se čeho bát! Není se čeho bát! Od rána si to říkám. Copak jsem nikdy v životě neprožila těžkou chvílí? Zemřela mi matka, odešel Petr... Zním přece jako každý rána, kdy člověk, omámený snem, blaženě otevře oči do slunce a modra, aby si v příští vteřině, kdy sen vyprchá, uvědomil svou nemoc, bolest, zoufalství — a za oknem je náhle děsivě žhnoucí černá koule v cárech mraků. To hrozné probuzení se opakuje desetkrát, stokrát za sebou — a jednoho dne zůstane modro modrem a slunce se v něm kutálí jako veselý dětský míč až do večera a pak zas a zas... Já věřím! Věřím, že tak bude zítra a když ne zítra, za týden. Ona ho nemá ráda. Já ano. On má rád mne. Neříká to štědrěji než kdysi — ale tentokrát věřím! Víím! Co je tu složitého, co by mne mohlo děsit? Všechno je v pořádku! *(Usměje se při vzpomínce.)* Všechno je v nejlepším nepořádku...

PÁN V TALÁRU: Doufám, že máte pravdu, ale rozhodně nepodceňujte...

LÍDA: Petr určitě přijde k vlaku. Možná, že mě už hledá... *(Vezme kufr a odchází.)*

(Na horizontu projekce: nádraží. Večer. Hlasy, údery do kol, sykot, někde daleko přejíždí lokomotiva. V popředí plošina posledního vagónu dlouhého vlaku, jehož začátek ani v projekci nedohlédneme. Dunivě chraptí reproduktor v sále.)

HLAS: ...Pardubice, Choceň, Česká Třebová, Svitavy, Brno, Bratislava, Nové Zámky, pravidelný odjezd devatenáct pět, připraven k odjezdu na třetím nástupišti, dvanáctá kolej. *(Lída dala kufr do vagónu, vrátil se na plošinu a na schůdky.)*

PÁN V TALÁRU: Nic?

LÍDA: Ještě zbývá třináct minut, určitě přijde.

PÁN V TALÁRU: Co když dopis nedostal?

LÍDA: Musel. Jeho přítel mi dal slovo.

(Nad hlavou jí blikne žárovka.)

PÁN V TALÁRU: Blikají vám žárovky. .

(Lída vyhlíží po nástupišti.)

Kontakty asi...

(Kdesi pískne posunovač.)

LÍDA: Než písknou po sedmé, přijde. Uvidíte! Ještě šestkrát písknou a bude tu!

PÁN V TALÁRU: Jet v noci potmě... Měli by vám to spravit!
(Zarazí se.) To je opravdu hrozné, jaké nesmysly plácají lidi při loučení. Už vás chápu, proč tak z duše nenávidíte...

LÍDA: Fotografie!

PÁN V TALÁRU: Co?

LÍDA: Fotografii mi nevrátil!

PÁN V TALÁRU: Třeba vám ji přinese...

LÍDA: Proč by ji nosil! Nechal si ji! A dobře tak, že nechal, nechápete?

(Dvoji zapískání.)

Dva, tři. Ještě čtyřikrát. To je zvláštní... Před čtyřmi roky v Brně jsem stála zrovna takhle — v posledním voze. Přišel taky těsně před odjezdem. Smáli jsme se, žertovali... ale teď se mi teprve přiznal, že šel potom ještě kilometr po trati a líbal kolej...

(Hvizd.)

Čtyři!

PÁN V TALÁRU: Poslyšte, Matysová, kdyby se přece jenom stalo a on nepřišel...

LÍDA: Přijde!

PÁN V TALÁRU: Nebo kdyby přišel a přesto... to třeba nedo-
padlo docela tak... nebo vůbec...

LÍDA (*vůbec ho nevnímá, zaposlouchána a zahleděna do nádraží; nově
zapísknutí*): Pět... let od toho večera v Beskydech. Devate-
náctý únor byl ten den... víte, který myslím... a já ne-
plakala, ne, jenom jsem počítala hvězdy, já blázen ro-
mantická!

PÁN V TALÁRU: Právě proto, že jste až nezdravě citlivá, mu-
síte si uvědomit...

LÍDA: Musíte si uvědomit...

(Hvizd. Mluví rychleji, aby stačila dopovědět, než přijde Petr.)

Šest... musíte si uvědomit, že nás už svazuje tisíc věcí,
myšlenek a společných prožitků, ve kterých jsme se i přes
ta čtyři léta nacházeli jako... kořeny stromů, které roz-
dělila silnice. Vždyt se známe sedm let, sedm let, to je
třetina života, každý třetí den od narození do dneška jsem
vlastně byla s ním, to není málo, vidíte, sedm let... sedm...

(Hvizd. Lída seběhne se schodů. Stojí.)

HLAS: Rychlovlak Praha, Kolín, Pardubice, Choceb, Česká
Třebová, Svitavy, Brno, Bratislava, Nové Zámky, pravi-
delný odjezd devatenáct pět, odjede z dvanácté koleje.

(Tu Lída ochabne a pomalu se vrací na plošinu.)

PÁN V TALÁRU: Lído, vážné slovo. Pověra je pověra. Život...

(Tehdy se ozve Petrův hlas.)

PETR: Lído...

(Lída zvedne hlavu, šťastně, vítězně.)

LÍDA: Přišel!

*(Ale hned se vysileně opře o stěnu, protože na konec nástupiště
přichází rozčilený Petr s Lídou Petrusovou.)*

PETR: Lído, vážné slovo! Život přece nekončí. Můžeme zůstat
přáteli...

PETRUSOVÁ (*náhle se zastaví a rychle vytahuje z kabelky papíry;*

trpí, ale už se opět ovládná): Málem bych zapomněla, vezu ti doklady, budeš je potřebovat.

PETR (*použije posledního argumentu*): Je to přece i tvoje vina!

PETRUSOVÁ (*sejme brýle, protírá oči*): Jistě.

PETR: Prosim tě, nemluv tak! Rozumíš lidem, rozuměj i mně! Já se netrápím o nic mñ, vždyt jsi byla čtyři roky... můj nejbližší člověk... a teď jsem tě znovu poznal. Nedělej ukvapené závěry!

PETRUSOVÁ (*smutně se usměje*): Ale Petře, závěry přece děláš ty!

PETR (*zoufale potřásá hlavou, protože prostě nesnese pomyslení na její trápení*): Někde byla nějaká chyba — ale kde? Kde, Lído?

PETRUSOVÁ (*odvrátila tvář*): Třeba že mi taky není třiadvacet... a že se neumím tak smát, jak ty to potřebuješ...

(Ozve se bouchání dveří a hlas.)

HLAS: Nastupte si!

PETRUSOVÁ: Sbohem!

PETR (*zachytí ji, pokouší se ji obrátit k sobě*): Lído! Mám jet s tebou?!

PETRUSOVÁ (*chraptivě*): Máš přednášku...

PETR: Já přijedu po ní, ano? Určitě přijedu! (*Tiskne jí papíry zpátky do ruky.*) Nedávej mi to! Měj rozum. Prosim tě pěkně! Nežijeme přece ve středověku; třeba to byl všecko omyl! Třeba byl!

(Vteřina. Pak Petrusová přijme listiny.)

PETRUSOVÁ: Sbohem, Petře!

(Odejde. Bouchání dveří, hvizd. V té chvíli spatří Petrus za sklem dveří tvář Lídy Matysové.)

PETR: Lído! Lído...

(Rozběhne se za ní a současně řinknou nárazníky. Projekce se rozmáže, vlak se dal do pohybu. Stále rychleji duní kola. Otřesy se na okamžik rozsvítilo světlo na plošině. Bledá Lída Matysová se bezvládně opírá o dveře; někde musí být otevřené okno, protože jí vtrá cuchá vlasy; a ona je v rozhaleném kabátě, jen lehký šátek jí splývá a vlaje na šíji.)

PÁN V TALÁRU (*úzkostně*): Matysová... nenastydňte se! Na co myslíte, Matysová!

(Žárovka zhasne a z dunění kol vyplyne vřava známých hlasů.)

PETRŮV: Přijď, máme snad na co vzpomínat!

STIBORŮV: Řekla jsi, že mě máš ráda...

PETRŮV: Lituješ?

STIBORŮV: Opakuju ti znova... nebudu se na nic ptát!

TOŠKŮV: Uvědomujete si, jak velice mu zkomplikujete život?

MATKY: Střepy znamenají štěstí, děvenko!

PETRŮV: Já si tě vezmu... a ty budeš chtít, viď!

MAJČIN: Manželství rozbíjet nebudu!

PETRŮV: Co budeme dělat, Lído...

PETRUSOVÉ: Pokud jde o mne, nebudu vám stát v cestě.

(Opět zasvítla žárovka. Lída se přimkla ke dveřím, chladí rozpadlé čelo o skleněnou výplň.)

PÁN V TALÁRU: Matysová!

(Lída mimoděk stáhla šátek a svtrá ho křečovitě v ruce. A zase je tma a kola duní a proud hlasů pokračuje.)

PETRŮV: Potřebujeme se vyspat a znova všechno promyslet...

STIBORŮV: Stejně si tě nevezme!

LÍDA (*vykřikne*): To není pravda!

(A Petrův hlas opakuje ta hrozná slova.)

PETRŮV: Třeba to byl všechno omyl!

(Blikne světlo. Lída třeslť oči do tmy za oknem. Je jí náhle mdlo, hledá kliku, potřebovala by se přidržet.)

PÁN V TALÁRU (*výstražně vykřikne*): Lído!

(Světlo zhasne.)

LÍDA: Petře!

(Vzlyk. Vítr. Světla zahoří. Skřípou otevřené dveře, do nichž narážl vítr. Na kovové tyči uvlzl a vlaje šátek. Plošina je prázdná. Vříská píšťala. Nesnesitelně buráčí vlak.)

(Projekce je okamžitě vystřídána jinou: čelo vysoké místnosti. Velká posluchárna university. Vchází přepadlý Petrus, položí na řečnický stolek desky s přednáškou, ale ještě poodstoupí, aby si zapálil cigaretu. Tak spatří pána v taláru, který se dosud vyčerpaně opírá o portál.)

PETR *(tiše)*: Dobré jitro...

PÁN V TALÁRU *(kývne: není dosud mocen slova)*.

PETR *(se musí trpce usmát)*: Dobré jitro... jak si lidi zvykli na konvenci... Nejhorší jitro po nejhorší noci, jakou jsem kdy prožil. Víte už? Lída odjela.

PÁN V TALÁRU *(udiveně)*: Odjela?

PETR: Ten pitomec Král mi zapomněl dát její dopis. Jela stejným vlakem jako Lída... jako moje žena...

PÁN V TALÁRU *(bezbarvě)*: Co jí zbývalo...

PETR: Pochopte! Má žena byla rozčilená, chtěl jsem ji nějak uklidnit... jsme lidé, ne?! Tím vůbec není řečeno, že by to tak zůstalo! Ale jak to teď vysvětlím Lídě! — Kdybych byl věděl, že jede tím vlakem...

PÁN V TALÁRU *(smutně)*: Políbil byste kolej?

PETR: Prosím?

PÁN V TALÁRU: Nic, nic...

PETR: A já mám teď přednášet.

PÁN V TALÁRU: Vy něco snesete...

PETR: Musím! Ostatně to hlavní je v životě práce... myslím, že se tím budu v nejbližší budoucnosti řídit. Lidi kašlou na moje problémy, lidi čekají na mou práci. A já je nesmím zklamat!

PÁN V TALÁRU: Tak, tak...

PETR *(pohlédne na hodinky)*: Už je čas... Dneska mi nikdo neřekne — pravou nohou!

PÁN V TALÁRU: Už ne...

PETR *(topne cigaretu)*: Nevadí, prokoušu se! Jinak bych si musel plivnout do tváře.

(Podařilo se mu pevně, sebevědomě dojit k řečništi; lehce se ukloní. Uvltá ho sporný, řidký potlesk; je tím trochu překvapen, na okamžik zkoumavě přelétne očima sál.)

PÁN V TALÁRU: Čekal jste bouřlivější uvítání?

PETR: Málo mne ještě znají.

PÁN V TALÁRU: Málo...

PETR *(už zase klidný, soustředěný, vyrovnaný, narovná si mechanicky kravatu. Ruka mu ustrne, když si vzpomene, že tak nedávno skrytě zdravil Lídu. Ale pak pohyb navykale zakončí)*: Budu... *(musí si odkašlat)* budu přednášet místo docenta Bečváře.

(Zavlhnutí v auditoriu, ale okamžitě klid. Petr vyjme z desek listy papíru. Drží je v ruce, ale spíš pro forma, než aby do nich hodlal nahlížet.)

Dobu, kterou prožíváme, je možno směle nazvat novým obrozením. Obrozením o to hlubším, konkrétnějším, že postihuje blahodárně nejširší společenské vrstvy. Nové ekonomické vztahy našly svůj přirozený odraz v novém vztahu mezi lidmi. Můžeme dnes už směle říci, že vytvořily novou morálku.

(V hledišti se zvedne lehký šum. Petr ho zaregistruje, ale nevěnuje mu pozornost.)

Ničím nelze prověřit její kvalitu tak dokonale a přesně, jako srovnáním s nedávnou minulostí, jako na osudu žen. Není přece tak dávno doba, kdy žena, živoucí člověk s živoucím srdcem, nebyla v podstatě než zbožím, předmětem nabídky a poptávky.

(Šum roste a ozve se klapnutí křesla, jednou, dvakrát. Petr zvedne hlavu, podívá se nerozhodně do sálu a pak na pána v taláru.)

PÁN V TALÁRU *(neodtrhuje z něho oči)*: Někdo přinesl nějakou zprávu...

PETR *(nechápe, ale rozhodne se pokračovat; zvýší hlas)*: Naše společnost rozhodla, že základem a měřítkem vztahů mezi mužem a ženou musí být jediné láska. Stojíme a budeme

stát po boku každé vzpoury proti temným silám minulosti...

(Šum už přerostl v hluk. Stále častěji klapou křesla. Petr se obrátí k pánu v taláru s dětským úžasem.)

Odcházejí...

(Pán v taláru pokrčí rameny. Petr se naposled pokusí pokračovat. Zrudl, koktá.)

Pokusím se... pokusím se rozebrat, v čem se ještě dnes nejvíc projevují kapitalistické přežitky...

(Tu kdosi hvízdne. Rozpoutá se vřava hlasů, z níž nezřetelně vyplouvají útržky vět.)

HLASY: ...má právo mluvit?

Svinstvo!

...člověk pohledává!

Matysovou!

(Na Petra dopadne zmačkaný papír, za ním další a nové.)

HLASY: Ven!

...si ještě troufá...

Zabil Matysovou!

PETR *(křičí do sálu):* Co to má znamenat! Jaké je to chování! Co je za člověka, kdo si osobuje pořádat divadlo z cizích osudů! Kdo necítí povinnost pochopit je aspoň z tisíciny jako svoje!

PÁN V TALÁRU *(chmurně až skoro slavnostně):* Kdo dovolí, aby pokřik diváků přehlušil vlastní svědomí a srdce!

PETR *(už nejen proti sálu, i proti němu):* Co je komu... Lída Matysová...

PÁN V TALÁRU *(pokročí konečně od portálu):* Lída Matysová je mrtva, Petrusi!

(Petrus třesoucíma se, zpocenýma rukama křečovitě mačká přednášku i kravatu.)

(Projekce zhasne. Světlo na celé scéně. Po obou stranách stojí lavice, tentokrát dvě, a v nich všichni obžalovaní. Jen Petrusovo místo je volné a Ltidino. Na něm leží bílá kytice, velmi podobná té dávné, svatební.)

PÁN V TALÁRU: Sedněte si, obžalovaný!

(Petrus se odpotdci na své místo a zhrouceně hledí před sebe. Pán v taláru projde kolem lavic a prohlédne si lidi, zdrcené, vysílené, neschopné slova. U kytice se zastaví.)

Obžalovaní! Nehodláme znovu rozebírat vaše protispolečenské činy, jejichž motivy i kvality vyšly při líčení najevo způsobem zcela průkazným.

(V tu chvíli jako když plchne do vosho hntzda. Všichni najednou zaprotestuji. Majka a Tošek ustanou, Stiborová mluví přes hlavu svého syna, který se jí po několika výkřících sesul na rameno, blekotá Král, a také Petrusová, do sebe uzavřená, řekne několik tichých slov. Všichni v podstatě totéž, co budou za chvíli opakovat. Pán v taláru je velitelsky zarazí.)

Ticho!! Zbývají nám tedy do úplného konce pouze tři věci. Předně: přeje si někdo z vás poslední slovo? Teď máte možnost, Králi!

KRÁL: Ne, já jsem se přestě...

(Raději to nedořekne. Ale to už nabrali dech ostatní a volají jeden přes druhého.)

TOŠEK: Je to strašné! Ale kdybych musel předpokládat, že každý spáchá sebevraždu, tak nesmím říct jedno upřímné slovo!

STIBOR: Já jsem jí odpustil... já jsem jí nabízel...

MAJKA: To máme k vůli každé takové lásce skákat pod vlak?

MATKA: Já to všechno říkala: hned, jenom pro všechno na světě skončete! Milan musí k lékaři! Milan je u konce svých sil.

PETRUSOVÁ (*s přemáháním*): Proč to udělala? Jaké měla právo? Tím rozbila všechno...

(Pán v taláru se tázavě obrátí k Petrusovi.)

PÁN V TALÁRU: A vy, Petrusi?

PETR (*ustane, zničený, rozvrácený, ale musí vyslovit svou mučivou nejistotu*): Já vím... já všechno vím... ale... nezlobte se... Kdyby... kdyby Lída... kdyby Lída nezemřela... to všechno by se jevilo... docela jinak... Nechci tím zmenšovat... svou vinu, ale... teprve její smrt...

MAJKA: Takových případů jsou přece tisíce!

PÁN V TALÁRU: Právě proto se tím tak zabýváme!

PETR: Teprve její smrt dala všemu... děsivý význam... učinila zpětným pochodem i z nepatrných omylů a chyb... zločiny... teprve její smrt!

(Čím déle mluví, tím vřeleji s ním ostatní souhlasí.)

PÁN V TALÁRU: To je skutečnost, která Matysové velice přitěžuje, na čemž málo mění, že se nikdy nedopátráme, šlo-li o sebevraždu, či nešťastnou náhodu. Fakt zůstává faktem, posuzován tím či oním způsobem. V té souvislosti právě vyvstává druhý z problémů, který zbývá vyřešit. Pojďte sem, Petrusi.

(Petrus vystoupí na střed scény.)

Je třicátý první říjen, den, kdy se začalo poslední dějství vašeho příběhu. Jak skončilo, už víte. Jde nám nyní o to, abyste rekonstruovali své večerní setkání právě s tímto vědomím. *(Nespokojeně pohlédne za scénu.)* Matysová! Ten případ se vás týká až do konce.

(Lída Matysová vyjde v rozepjatém plášti, tak jak jsme ji naposled viděli na nádraží. Vzrušení. Všichni jsou pobouřeni.)

PETRUSOVÁ: Poslyšte! To je...

PÁN V TALÁRU: To není metafysika, vážení, to je logický myšlenkový pochod, to dělá ve skutečnosti každý z vás, že se vrací po řetězcu událostí zpět k jejich výchozímu bodu, představuje si při tom, co by dělal, kdyby znal důsledky. Prosim!

(Na horizontu projekce: znovu je tu večer na Václavském náměstí s kakovonití tramvají, aut a hlasů. Oba dva odřkávají text bojdně, jako ochotníci při čtené zkoušce. Ale zatím co Petrovi to zůstává, Lída je slovo od slova vzrušenější, přirozenější a přesvědčenější.)

PETR: Lído!

LÍDA: Petře!

PETR: Přijel jsem...

LÍDA: Já vím. Předevčirem padlo na fakultě tvoje jméno a...

PETR: Ještě ti něco řeklo?

LÍDA: Já mám dobrou paměť na jména... Odkdy nosíš kloboúk?

PETR: Od té doby, co mi ho neházíš do vody... Ty jsi vyrostla...

LÍDA: Co jsem měla celou tu dobu dělat?

PETR: Lído, máš čas?

LÍDA: Kdy?

PETR: Teď.

LÍDA: Ne... Musím...

PETR: Lído! Je to opravdu tak naléhavé? Anebo nemůžeš to vyřídít dřív? Počkal bych na tebe... třeba u Muzea — já jsem venkovan — a šli bychom někam na večeri nebo na víno...

LÍDA: K čemu to?

PETR: Máme snad na co vzpomínat.

LÍDA: A na co zapomenout.

PETR: S odstupem let zůstává v lidech obyčejně nejpodstatnější. To dobré. A dobrého nebylo málo.

LÍDA: Nemá to cenu...

PETR: To poznáme, Lidečko. Přijdeš? V osm.

LÍDA: Nevím...

PETR: Přijď...

LÍDA *(po pauze, kdy jsou všichni vzrušeni jejím zaváháním)*: Přijdu...

PETR *(křečovitě, s přemáháním)*: Určitě?

LÍDA: Možná!

(Ale řekla to nedvojsmyslně jako „ano“.)

PÁN V TALÁRU: Stop!

(Projekce zhasne. Řepot v lavicích.)

PÁN V TALÁRU *(utíší jej a obrátí se k Lídě)*: Klid! — Matysová, vy jste neporozuměla. Nemáte papouškovat daný text, máte se zahledět na tu osudnou scénu dnešními očima... *(uvědomí si, že nežije)* tedy z hlediska svých posledních pocitů, chápete?

LÍDA *(unaveně)*: Ano.

PÁN V TALÁRU: Ještě jednou!

(Na horizontu projekce: tatáž. Petrus opravdu vidí věci pod vlivem dovršené tragedie. Říká své pozvání zoufale, nešťastně, přímo sugeruje, aby odmítla. A Lída odpovídá mdle, s přestávkami, jako by prožívala těžký vnitřní boj.)

PETR: Počkal bych na tebe... šli bychom někam na večeři nebo na víno...

LÍDA: K čemu to, Petře...

PETR: Máme snad na co vzpomínat...

LÍDA *(bolestně)*: A na co zapomenout, Petře!

PETR: S odstupem let zůstává v lidech jen dobré... A dobrého nebylo málo...

LÍDA: Nemá to cenu, Petře...

PETR: To poznáme, Lidečko. Přijdeš? V osm.

(To řekl bojácně. Ona zašeptá.)

LÍDA: Nevím, Petře...

PETR *(skoro neslyšitelně)*: Přijď...

(Pauza. Osoby v lavicích se nakloní kupředu.)

LÍDA: Přijdu!

(Zmatek. Vstávají. Volají na ni.)

STIBOR: Lído!

MAJKA: Lído, měj rozum!

PÁN V TALÁRU: Matysová!

PETR *(zoufale)*: Určitě?

LÍDA: Určitě!!

(Je ticho; nikdo z nich se nepohne. Pán v taláru dojde k Lídě a vezme ji za ruku.)

PÁN V TALÁRU: Lído, víš přece...

LÍDA: Víím...

PÁN V TALÁRU: Tak proč...

LÍDA *(bezmocně k němu zvedne hlavu)*: Já ho mám ráda...!

PÁN V TALÁRU *(pomalu zvedne hlavu a pohlédne na ostatní)*: Přeje si teď někdo poslední slovo?

(Mlčet.)

PÁN V TALÁRU *(po pauze)*: Lído Matysová, zproštuji tě obžaloby. Jsi volná.

(A Lída pomalu odejde. Projekce zhasne. Rozžehnou se světla v sále. Obžalovaný stojí.)

TOŠEK *(přerušit konečně mlčení)*: A my...?

PÁN V TALÁRU: Petře Petrusi, vy jste odborník. Znáte zákon, podle kterého můžete být potrestáni?

PETR *(hluše)*: Ne...

PÁN V TALÁRU *(pomalu svléká talár a pomalu ho pokládá na židli)*: Já také ne, bohužel.

(Zvolna od nich odchází.)

PETRUSOVÁ: A kdo nás bude soudit...

PÁN BEZ TALÁRU *(pomalu, velmi pomalu ukáže rukou na jednoho každého z nich a pak na všechny v sále)*: Pokud mohou! *(A odejde, kudy přišel.)*

(A když se znovu rozžehnou světla, je na scéně pouze Lídina bílá kytice.)

GONG

TMA

*Dobříš — Moskva — Praha,
leden — červen 1958*